

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

«Інтегрований курс соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. 10-11 класи. Основний рівень» для закладів загальної середньої освіти

(автори Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко,
О. Л. Хомич, І. В. Лаврентьєва, Н. В. Андрук)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
наказ Міністерства освіти і науки України від 21.05.2026 № 819

Зміст

Вступна частина (пояснювальна записка)	2
1. Нормативні підстави модельної програми	2
2. Базові ідеї навчального курсу	2
3. Мета і завдання курсу	3
4. Наступність з модельними програмами за галуззю СЗО	3
5. Шляхи реалізації модельної програми	3
6. Базові знання і структура змісту за курсом	4
7. Цінності, на яких ґрунтується курс	7
8. Компетентності, на набуття яких спрямований курс	8
9. Узагальнені результати навчання за інтегрованим курсом	11
10. Принципи і методи навчання	12
11. Оцінювання	16
12. Формат основної частини модельної програми	16
13. Використані джерела	17
Основна частина	18
Модельна навчальна програма для 10 класу	18
Модельна навчальна програма для 11 класу	32
Прикінцева частина	46
Принципи і ознаки адекватного оцінювання	46
Як обирати інструменти оцінювання	46
Деякі ресурси для фахової підготовки і підвищення кваліфікації вчителів	47

ВСТУПНА ЧАСТИНА (ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

1. Нормативні підстави модельної програми

Підставою для створення модельної навчальної програми «Інтегрований курс соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. 10-11 класи. Основний рівень» (далі курс СЗО) є наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2025 №1674 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням».

Програму створено відповідно до вимог Державного стандарту профільної середньої освіти¹ (далі Державний стандарт) та Типової освітньої програми, яка містить перелік модельних програм².

Модельна програма інтегрованого курсу СЗО спрямована на досягнення учнями 10-11 класів очікуваних результатів навчання, визначених Державним стандартом за освітньою галуззю «Соціальна і здоров'язбережувальна» (основний рівень).

2. Базові ідеї навчального курсу

В основу інтегрованого курсу соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі покладено:

- холістичну модель здоров'я;
- сучасну концепцію проблем безпеки;
- розуміння добробуту як рівня задоволення людських потреб.

Холістична модель визначає здоров'я людини як стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а також здатність швидко адаптуватися до змін зовнішніх і внутрішніх умов існування.

Безпека людини залежить не лише від її поведінки, а й від кількості та сили загроз, що існують у суспільстві та від безпеки всього людства і біосфери загалом (глобальна безпека). Ці чинники визначають сучасну концепцію проблем безпеки.

Добробут людини — це рівень задоволення всіх її потреб, тобто якість її життя. Для забезпечення добробуту потрібно, зокрема, вміти здобувати засоби для існування. Це потребує від людини підприємливості, фінансової грамотності, вміння вчитися, дотримання культури споживання, сповідування принципів доброчесності тощо.

¹ Державний стандарт профільної середньої освіти <https://is.gd/vEzSBZ>

² Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2025 №1674 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням» <https://is.gd/gKxcTu>

3. Мета і завдання курсу

Відповідно до Державного стандарту, курс СЗО має на меті розвиток особистості здобувача освіти, який здатний до гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, самоусвідомлення, самозарадності, піклування про власну безпеку і здоров'я та безпеку і здоров'я інших людей, підприємливості та професійної зорієнтованості, спрямованих на забезпечення власного і суспільного добробуту, виявлення готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності і територіальної цілісності України.

Завданням курсу є набуття учнями ключових, предметних і наскрізних компетентностей, зазначених у Державному стандарті, зокрема тих, що сприяють соціальній і міжособистісній взаємодії, розвитку й збереженню здоров'я і безпеки через самоусвідомлення, уміння вчитися, підприємливість, професійну соціалізацію особистого життя для власного й суспільного добробуту.

Ці компетентності забезпечують досягнення узагальнених результатів, визначених Державним стандартом, відповідно до яких учень/ учениця:

- турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становлять загрозу для власного та суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, покращення здоров'я і добробуту;
- усвідомлює цінність і дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки та ризики для здоров'я і суспільства;
- виявляє підприємливість і поводить етично для покращення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

4. Наступність з модельними програмами за галуззю СЗО

Модельна програма інтегрованого курсу для 10-11 класів забезпечує наступність із авторськими модельними навчальними програмами для основної та початкової школи.

Для основної школи це модельні навчальні програми інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 5-6 класів (<https://is.gd/x6L8Ny>) та для 7-9 класів (<https://is.gd/x5u35o>), а також для інтегрованих курсів «Вчимося жити разом» (5-6 класи, <https://is.gd/Dpgs6B>) та «Безпековий практикум» (5-9 класи, <https://is.gd/kfTDA>)

Для початкової школи це авторський комплект навчальних програм і начально-методичних матеріалів для інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (1-4 класи, <https://is.gd/RX3ubB>)

5. Шляхи реалізації модельної програми

Запропонована модельна програма спрямована на досягнення учнівством всіх очікуваних (загальних і конкретних) результатів навчання базового рівня,

визначених Державним стандартом для учнів 10-11 класів за освітньою галуззю «Соціальна і здоров'язбережувальна».

Шляхи реалізації модельної програми визначає заклад освіти відповідно до своєї освітньої програми. За потреби заклад освіти може організувати здобуття освіти учнями за індивідуальною освітньою траєкторією.

6. Базові знання і структура змісту за курсом

1. Базові знання за курсом.

Державним стандартом профільної середньої освіти визначено перелік базових знань (табл.1), які учні мають набути після завершення 11 класу. Саме цей перелік визначає структуру і базову тематику модельної програми

Таблиця 1.

Базові знання, які набуваються за модельною програмою у 10-11 класах
<p>Безпека: цінність життя; національна безпека; глобальна безпека; система безпеки України; нормативно-правова база щодо права на безпеку людини; загрози для безпеки; види небезпек (природна, техногенна, соціальна); безпечний простір (екологічний, фізичний, психологічний та інформаційний); безпечне дозвілля; безпечне спілкування; безпечне споживання; алгоритми та протоколи дій (небезпечні ситуації, домедична допомога); допомога собі та іншим в разі небезпеки; стратегія безпечної поведінки; готовність до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, незалежності і територіальної цілісності України.</p> <p>Здоров'я: цінність здоров'я; громадське здоров'я; нормативно-правова база щодо забезпечення права громадян України на охорону здоров'я; медицина; галузі та розділи медицини; медична освіта та професії; взаємозв'язок складників здоров'я (фізичне, репродуктивне та сексуальне, психічне, емоційне, соціальне); захворювання та їх наслідки; профілактика неінфекційних та інфекційних захворювань; вікові зміни організму; репродуктивне та сексуальне здоров'я; інфекції, які передаються статевим шляхом; соціально небезпечні хвороби та профілактика їх; психічне та емоційне здоров'я; розвиток особистості, її психічних процесів; розв'язання конфліктних ситуацій; стресостійкість; саморегуляція; соціальні детермінанти здоров'я; сім'я; відповідальне батьківство; наслідки соціальних впливів на здоров'я; культура здоров'я.</p> <p>Добробут: сенс життя; ідеали та світогляд; життєва самоідентифікація; суспільний і особистий добробут; складники добробуту; складники якості життя; уміння вчитися впродовж життя; менеджмент навчання; ініціативність; ефективна співпраця; ефективне спілкування; самоаналіз; самоконтроль; особистісний розвиток; нахили, здібності; майбутня кар'єра; планування освітньо-професійного розвитку; власні слабкі та сильні сторони в проекції на майбутню професійну діяльність і власний добробут; власна діяльність для успішного майбутнього; ринок праці; законодавство про працю; соціальні та</p>

економічні можливості і виклики сучасного суспільства; економіка; потреби та ресурси; доходи та витрати; культура споживання; фінансова грамотність; фінансові ризики; фінансова стратегія; баланс життя; фінансове здоров'я; соціальна, культурна та економічна цінність; емоційний інтелект; підприємливість; ідеї та можливості; ресурси; діяльність із створення цінності для інших осіб; моральні та етичні цінності; етична поведінка; відповідальне споживання; доброчинність; допомога іншим особам; підтримка осіб з особливими потребами та осіб з інвалідністю; гуманне ставлення до живих істот; соціальні проекти; спонсорство; меценатство; волонтерство; волонтерський рух в Україні.

2. Структура змісту модельної програми.

Зміст програми упорядковано за модулями, розділами та темами (табл. 2). Вони конкретизують перелік базових знання (табл. 1) з урахування очікуваних результатів навчання. Таблиця 2 задає орієнтовну послідовність вивчення конкретних тем. За бажанням, заклад освіти або автори підручників можуть змінити цей порядок.

Таблиця 2. Структура інтегрованого курсу СЗО для 10-11 класу

10 клас		
Модуль	Розділ	Тематика
Безпека	1. Базові поняття безпеки	Безпека, небезпека і ризики
		Безпечна поведінка у щоденному житті
		Безпека людини в умовах глобальних змін
	2. Небезпеки воєнного часу	Режим воєнного стану в Україні
		Інформаційна війна як складова сучасних збройних конфліктів
		Цифрова безпека та інформаційна гігієна
		Особиста безпека в умовах воєнного стану
	3. Перша допомога	Поняття і мета першої допомоги
		Невідкладні та критичні стани
		Перша допомога при травмах цивільного населення
		Перша психологічна допомога
	Здоров'я	4. Складові здоров'я
Фізичне здоров'я		
Психічне здоров'я особистості		
Стрес і його вплив на здоров'я людини		
Соціальне здоров'я		
Розв'язання конфліктних ситуацій		
5. Здоров'я людини та		Здоров'я людини впродовж життя
		Репродуктивне та сексуальне здоров'я молоді

Модуль	Розділ	Тематика
	профілактика захворювань в життєвому циклі	Інфекційні захворювання, що передаються переважно статевим шляхом (ІПСШ)
		Профілактика захворювань
		Соціально небезпечні захворювання
Добробут	6. Добробут й уміння вчитися	Особистий і соціальний добробут
		Навчання впродовж життя
	7. Комунікація та етика	Ефективна взаємодія
		Емоційний інтелект
		Моральні та етичні цінності
	8. Економіка і добродійність	Вступ до економіки
		Бюджет: доходи та витрати
		Фінансова грамотність
		Добродійність
11 клас		
Модуль	Розділ	Тематика
Безпека	1. Готовність до захисту України	Громадянська відповідальність і безпека держави
		Системи реагування на надзвичайні ситуації
		Командна взаємодія в умовах кризи
		Інформаційна безпека як складник національної та особистої безпеки
	2. Дії цивільної особи в кризових та надзвичайних ситуаціях	Перша допомога як складова цивільної відповідальності
		Ухвалення рішень у надзвичайних ситуаціях
		Алгоритми дій у критичних станах потерпілого
		Психологічна підтримка в кризових умовах
		Етична поведінка під час надзвичайної ситуації
Здоров'я	3. Громадське здоров'я та демографічна безпека	Громадське здоров'я як суспільна цінність
		Профілактика як пріоритет державної політики
		Демографічна безпека та державна політика підтримки сім'ї
	4. Репродуктивне здоров'я та відповідальне батьківство	Поняття репродуктивного здоров'я
		Відповідальне батьківство
		Виховання культури здоров'я в родині
	5. Система охорони здоров'я	Структура системи охорони здоров'я
		Право людини на охорону здоров'я та медична етика
		Системи охорони здоров'я в умовах криз
		Медицина як професія та соціальна місія
6. Глобальні виклики	Глобальні загрози здоров'ю населення	
	Інноваційні медичні технології в сучасному	

Модуль	Розділ	Тематика
	та біоетичні межі сучасної медицини	суспільстві Біоетика та межі медичних втручань
Добробут	7. Кар'єра і підприємливість	Самопізнання і життєва стратегія
		Кар'єрна грамотність
		Ринок праці і професійна реалізація
		Ініціативність і створення цінності
		Реалізація ідей і соціальна відповідальність
	8. Економіка і фінанси	Основи економіки особистого життя
		Планування особистого бюджету
		Типи зайнятості і оплата праці
		Фінансова стратегія та довгострокове планування
		Інструменти фінансової стабільності
		Фінансові ризики і механізми їх зменшення

7. Цінності, на яких ґрунтується курс

Загальнолюдські цінності. Курс СЗО спрямовано на сприйняття учнями загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на психічне (ментальне) і соціальне здоров'я людини та якість її життя.

Сучасні наукові дослідження переконливо доводять, що коли люди сповідують загальнолюдські цінності, вони мають вищу якість життя за багатьма показниками. І навпаки, ігнорування вищих цінностей пов'язане з проблемами, стресами, ризиком вживання психоактивних речовин, симптомами різних захворювань, руйнуванням стосунків, відчуттям безпорадності й страху перед майбутнім³.

Ціннісні орієнтири, визначені Державним стандартом.

Курс СЗО ґрунтується на таких цінностях:

- повага до особистості здобувача освіти та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу і наполегливості;
- забезпечення рівного доступу до освіти кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності та безбар'єрності;
- формування нетерпимості до корупції, дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;

³ LIFESKILLS 101: Higher Core Values Winners Live By (Inglés) Tapa blanda – 22 Noviembre 1997 de Darrell Franken (Author, Illustrator) <https://www.amazon.com/-/es/Darrell-Franken/dp/0934957215>

- становлення вільної особистості здобувача освіти, підтримка його самостійності, підприємливості, ініціативності, впевненості в собі;
- розуміння важливості розвитку мислення;
- формування культури здорового способу життя здобувача освіти, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення безпечного, вільного від насильства і булінгу (цькування) освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри;
- плекання у здобувачів освіти любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії здобувачів освіти між собою та з дорослими;
- формування і утвердження в здобувачів освіти української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності;
- формування готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України, готовності до національного спротиву;
- формування та розвиток громадянських компетентностей на основі загальнолюдських цінностей та суспільно-державних (національних) цінностей України.

8. Компетентності, на набуття яких спрямований курс

Курс СЗО спрямований на розвиток у учнівства ключових, наскрізних і предметних компетентностей, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості.

1. Реалізація ключових компетентностей.

Модельна програма курсу СЗО спрямована на розвиток всіх ключових компетентностей, визначених Державним стандартом як компетентнісний потенціал галузі (табл. 3.)

Таблиця 3. Реалізація компетентнісного потенціалу галузі

Ключові компетентності за Державним стандартом	Як забезпечується у модельній програмі курсу СЗО для 10-11 класів
1. Вільне володіння державною мовою	Забезпечується через роботу з нормативно-правовими документами, аналіз суспільно важливої інформації, створення усних та письмових висловлень, участь у дискусіях, підготовку рекомендацій, пам'яток, мініпроектів. Учні тренують уміння чітко, логічно та аргументовано висловлюватися.

2. Спілкування рідною та іноземними мовами	Передбачає уміння взаємодіяти у різних комунікативних ситуаціях — від пояснення ризиків до формування групових домовленостей, правил безпеки та соціальних проєктів. Використовуються мультимедійні джерела, іноземні терміни, міжнародні документи з прав людини та безпеки.
3. Математична компетентність	Формується через аналіз статистичних даних щодо здоров'я, ризиків, інформаційних атак; інтерпретацію числових показників; роботу з таблицями, графіками; оцінювання ймовірності виникнення небезпечних ситуацій; фінансові розрахунки у модулі «Добробут».
4. Природничі компетентності та технологічна компетентність (STEM)	Реалізуються через теми будови та функціонування організму, психофізіологічних процесів, здоров'я-збережувальної поведінки, профілактики захворювань, впливу довкілля та технологій на людину, домедичної допомоги, основ психологічної першої допомоги (PFA), дій у надзвичайних ситуаціях.
5. Інформаційно-цифрова компетентність	Поглиблюється опрацюванням тем цифрової безпеки, захисту приватності, кібергігієни, інформаційної війни, пропаганди та дезінформації. Учні набувають умінь критично оцінювати інформацію, розпізнавати фейки, аналізувати джерела, створювати безпечні цифрові продукти.
6. Уміння навчатися впродовж життя	Формується через діяльність, що вимагає самостійного планування, постановки цілей, самооцінювання, рефлексії, вибору способів і стратегій навчання. Учні вчаться будувати власну освітню та життєву траєкторію, аналізувати ресурси, мотиви та бар'єри.
7. Ініціативність і підприємливість	Розвивається у темах про добробут, підприємливу поведінку, волонтерство та добротність, організацію соціальних ініціатив, ухвалення рішень, відповідальність за наслідки, моделювання власних і командних проєктів.
8. Фінансова грамотність	Забезпечується через аналіз факторів, що впливають на фінансовий добробут сім'ї; роботу з бюджетом; оцінювання ризиків; визначення фінансово обачної поведінки; планування витрат, пов'язаних із здоров'ям і безпекою.
9. Соціальна компетентність	Формується через роботу з емоціями, саморегуляцію, навички ненасильницької комунікації, партнерську взаємодію, медіацію, співпрацю у групах, побудову здорових стосунків.

10. Громадянська компетентність	Реалізується через теми прав людини, правових основ національної безпеки, конституційного обов'язку, системи цивільного захисту, правил поведінки під час війни, волонтерства, участі у громадському житті, розуміння державних цінностей та відповідальності громадянина.
11. Культурна компетентність	Розвивається через усвідомлення соціально прийнятних моделей поведінки, норм міжкультурної взаємодії, цінностей взаємоповаги, етичні аспекти комунікації та використання інформації.
12. Екологічна грамотність і здорове життя	Формується через глибоке опрацювання понять здоров'я, способу життя, впливу довкілля, поведінкових ризиків, екологічної відповідальності, профілактики захворювань та формування безпечного середовища

2. Наскрізнi уміння

Модельна програма інтегрованого курсу сприяє розвитку психосоціальних компетентностей, визначених Державним стандартом як наскрізнi уміння (табл. 4).

Таблиця 4. Реалізація наскрізних умінь в інтегрованому курсі

Наскрізнi уміння за Державним стандартом	Як реалізуються у модельній програмі курсу
1. Читання з розумінням	Уроки містять роботу з нормативними документами, інструкціями, інформаційними текстами, статистикою, медіаповідомленнями, що вимагає аналізу, синтезу та інтерпретації інформації.
2. Уміння висловлювати власну думку усно і письмово	Розвивається у дискусіях, дебатах, створенні письмових рекомендацій, планів, інструкцій, описів небезпечних ситуацій і способів дій.
3. Критичне мислення	Формується через аналіз медіа, інформаційних атак, оцінювання достовірності джерел, розв'язання проблемних ситуацій, виявлення причинно-наслідкових зв'язків.
4. Логічне обґрунтування позиції	Учні аргументують власну точку зору у питаннях здоров'я, безпеки, прав людини, добробуту, прийняття рішень у кризових ситуаціях.
5. Творче мислення	Реалізується у створенні інфографік, опорних схем, проєктів, моделей рішень, пам'яток із безпеки, соціальних ініціатив.
6. Ініціативність	Підтримується через планування й реалізацію проєктів, пропозиції щодо поліпшення шкільного середовища, участь у волонтерстві, відповідальність за рішення.

7. Керування емоціями	Розвивається у вправах з емоційної грамотності, саморегуляції, подолання стресу, підтримки себе та інших у кризових обставинах.
8. Оцінювання ризиків і прийняття рішень	Учні аналізують небезпечні ситуації, моделюють рішення, прогнозують наслідки, планують дії у надзвичайних ситуаціях.
9. Розв'язування проблем	Формується через практичні кейси: алгоритми домедичної допомоги, поведінку під час НС, етичні дилеми, конфлікти, ситуації психологічної підтримки.
10. Співпраця	Реалізується через групові завдання, командні тренування, рольові ігри, спільне створення правил, взаємопідтримку та розподіл ролей під час виконання проєктів.

Курс СЗО також сприяє розвитку додаткових психосоціальних компетентностей: позитивна самооцінка, мотивація успіху і гартування волі, вміння вчитись, ефективне спілкування, емпатія, розв'язування конфліктів, протистояння негативним соціальним впливам тощо.

3. Предметні компетентності

Інтегрований курс СЗО спрямовано на набуття учнівством предметних компетентностей за освітньою галуззю «Соціальна і здоров'язбережувальна». Склад цих компетентностей визначається загальними і конкретними результатами навчання для 10-11 класі. У Державному стандарті вони містяться у стовпцях «Загальні результати», «Конкретні результати», «Орієнтири для оцінювання».

Детальний опис предметних компетентностей міститься в основній частині.

9. Узагальнені результати навчання за інтегрованими курсом

Модельна програма курсу СЗО спрямована досягнення учнівством загальних результатів, визначених Державним стандартом для 10-11 класів (основний рівень) для освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» (табл.5).

Таблиця 5. Групи результати навчання за модельною програмою

Групи результатів навчання учнів за Державним стандартом	Загальні результати, на досягнення яких у 10-11 класах спрямована модельна програма
1. Турбота про особисте здоров'я і безпеку, уникання факторів ризику, реагування на фактори і діяльність, що становлять загрозу для власного та суспільного життя, здоров'я та добробуту	<ul style="list-style-type: none"> - Діє відповідально [СЗО 1.1] - Обстоює права та інтереси власні та інших осіб [СЗО 1.2] - Надає допомогу [СЗО 1.3]

2. Визначення альтернатив, прогнозування наслідків, прийняття рішень з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, покращення здоров'я та добробут	<ul style="list-style-type: none"> - Розпізнає небезпечні ситуації [СЗО 2.1] - Прогнозує наслідки [СЗО 2.2] - Приймає рішення [СЗО 2.3] - Поводиться безпечно [СЗО 2.4]
3. Аргументований вибір здорового способу життя, аналіз і оцінка наслідків та ризиків	<ul style="list-style-type: none"> - Обмірковує альтернативи власних дій і рішень [СЗО 3.1] - Приймає зміни власного організму [СЗО 3.2] - Аналізує вплив поведінки на здоров'я [СЗО 3.3] - Здійснює вибір, що приносить користь і задоволення (радість) [СЗО 3.4]
4. Підприємливість та етична поведінка для покращення здоров'я, безпеки і добробуту	<ul style="list-style-type: none"> - Вчиться вчитися [СЗО 4.1] - Знаходить і перевіряє інформацію [СЗО 4.2] - Діє ефективно й самостійно [СЗО 4.3] - Спілкується конструктивно [СЗО 4.4] - Виявляє культуру споживання [СЗО 4.5] - Планує майбутнє [СЗО 4.6] - Співпрацює для досягнення результату діяльності [СЗО 4.7] - Поводиться етично [СЗО 4.8] - Планує, запроваджує і оцінює фінансові рішення [СЗО 4.9] - Підтримує добродійність [СЗО 4.10]

Конкретні очікувані результати навчання, які деталізують зазначені у табл. 5 обов'язкові результати, наведено в основній частині модельної програми.

10. Принципи і методи навчання

Принципи навчання. Головною ознакою навчання за модельною програмою курсу ЗСО є зосередження на розвитку особистого потенціалу учнівства, позитиві та формуванні відповідального ставлення до здоров'я. Це забезпечується дотриманням таких принципів:

- партнерство між учнями і вчителем, який є фасилітатором навчального процесу;
- інклюзивність - всі учні класу залучені до навчальної діяльності;
- активне навчання, що враховує індивідуальні стилі сприйняття і стратегії навчання учнів: робота в групах, мозковий штурм, проекти, тематичні дослідження, рольові ігри тощо;
- навчання на ситуаціях, наближених до реального життя (важливих для безпеки, здоров'я, соціалізації та самореалізації учнів)

Методичні засади. Навчання за модельною програмою у 10–11 класах орієнтоване на розвиток самостійності, відповідальності, критичного мислення та вміння застосовувати знання на практиці. Воно має наступні ознаки

Соціально-емоційний розвиток.

Зміст і види навчальної діяльності спрямовані на розвиток соціальної та емоційної компетентності, уміння усвідомлювати власні переживання, керувати емоціями, виявляти емпатію та будувати конструктивну взаємодію. Цей компонент інтегрується в усі модулі курсу — під час аналізу небезпечних ситуацій, розв'язання конфліктів, обговорення питань здоров'я, добробуту, фінансової поведінки та громадянської відповідальності. Такий підхід сприяє формуванню стійкості, саморегуляції та відповідального прийняття рішень.

Активна позиція учня в освітньому процесі

Навчання передбачає залучення учнів до активної взаємодії, співпраці та спільного вироблення рішень. У межах курсу забезпечуються:

- участь у формуванні правил взаємодії та безпечного освітнього середовища;
- виконання мініпроектів і соціальних ініціатив;
- можливість представлення результатів навчальної діяльності в різних формах (усній, письмовій, візуальній, презентаційній);
- рефлексія власного поступу та оцінювання особистого внеску в спільну діяльність.

Такий підхід сприяє формуванню відповідальності за власне навчання і розвиток громадянської зрілості.

Використання цифрових ресурсів і розвиток медіаграмотності

Цифровий компонент курсу реалізується як у змісті (цифрова безпека, інформаційна гігієна), так і в організації навчальної діяльності. Передбачається:

- аналіз інформації з різних джерел і критична її оцінка;
- створення інформаційних матеріалів (пам'яток, схем, інфографік);
- використання статистичних даних під час обговорення питань здоров'я, безпеки та добробуту;
- дотримання норм безпечної та етичної поведінки в цифровому середовищі.

Це сприяє розвитку інформаційної культури та відповідального ставлення до поширення інформації.

Інклюзивність та безпечне освітнє середовище

Реалізація курсу передбачає створення освітнього середовища, у якому враховуються індивідуальні особливості учнів, їхній життєвий досвід і темп навчання. Інклюзивність забезпечується через:

- різноманітність форм навчальної діяльності (індивідуальна, парна, групова робота);
- поєднання аналітичних, практичних, дискусійних і творчих методів;
- можливість обирати форму представлення результатів;
- формування атмосфери поваги, недискримінації та психологічної безпеки.

Такий підхід відповідає принципу рівного доступу до освіти та сприяє особистісному розвитку кожного здобувача освіти.

Етичні засади обговорення складних тем

З огляду на тематику курсу (питання війни, громадянської відповідальності, біоетики, репродуктивного здоров'я, фінансових ризиків) навчання здійснюється з дотриманням принципів поваги до гідності особистості, недопущення стигматизації та нав'язування оцінок. Під час дискусій забезпечується атмосфера довіри, коректності та відповідального ставлення до різних позицій. Це сприяє розвитку критичного мислення, моральної зрілості та конструктивної взаємодії.

Види діяльності, методи і форми роботи. Пріоритетними методами навчання за курсом є дослідницькі, творчі, проблемно-пошукові. Формами організації діяльності дітей є колективна, групова, індивідуальна. Увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням методів навчання, що ґрунтуються на активній участі: роботі в групах, обговоренні, мозкових штурмах, розробці концептуальних карт, рольових іграх, дискусіях, творчих проектах, інтерв'ю, аналізі життєвих ситуацій, екскурсіях, моделюванні розв'язання проблеми тощо.

Модельна програма використовує методи, упорядковані для кожного розділу за шістьма групами видів діяльності (табл. 6).

Таблиця 6. Методи навчання за групами видів діяльності

Група видів діяльності	Приклади методів і видів діяльності	Що розвиває
Аналітико-дослідницька діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • дослідницько-аналітичні методи • аналіз документів, кейсів • аналіз способу життя, поведінкових стратегій, моральних дилем, маніпуляцій і впливів • моделювання фінансових рішень (з аналітичним обґрунтуванням) • фінансово-аналітичні вправи 	Критичне й аналітичне мислення; навички оцінювання ризиків; прогнозування наслідків; інформаційно-цифрову компетентність; фінансову грамотність.
Практично-орієнтована діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • створення планів здоров'я • тренінги домедичної допомоги • практико-тренінгові вправи • моделювання поведінки у НС • техніки емоційної саморегуляції • моделювання розв'язання конфліктів • моделювання командної взаємодії. 	Готовність діяти у кризових ситуаціях; навички першої допомоги і самопомоги; стресостійкість; відповідальну поведінку; соціальну згуртованість; підприємливість.
Комунікативна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • обговорення в групах, групові проекти • мозкові штурми • соціально-комунікативні методи 	Конструктивне спілкування; співпраця; командна взаємодія; соціальна

	<ul style="list-style-type: none"> • вправи з розподілом ролей • моделювання діалогів • створення правил взаємодії • спільна розробка рішень 	компетентність; уміння домовлятися.
Дискусійна та рефлексивна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • обговорення ситуацій • аналіз моральних дилем • осмислення етичних виборів • дискусійні методи • обговорення стратегій поведінки • рефлексивні методи • самооцінювання 	Самоконтроль, саморефлексія; морально-етичні орієнтири; відповідальність за рішення; усвідомленість вибору; громадянська зрілість.
Творча діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • проектно-творчі методи • створення інфографік, алгоритмів • розроблення етичних кодексів • розробка соціальних ініціатив • креативні презентації рішень • молодіжні ініціативи та проекти 	Творче мислення; ініціативність; здатність створювати цінність; підприємливість; самостійність.
Підсумкова діяльність	<ul style="list-style-type: none"> • Комплексні кейси для узагальнення результатів навчання • презентація командних рішень • самооцінювання і взаємооцінювання • формулювання висновків • підсумкові чек-листи • захист проєктів 	Інтеграція знань і вмінь; відповідальність за результат; уміння презентувати, навички оцінювання і взаємооцінювання; рефлексії та саморефлексії.

Зазначені методи і форми роботи забезпечують формування ключових і предметних компетентностей, а також наскрізних умінь відповідно до Державного стандарту. При цьому у кожного із модулів є свої особливості.

У модулі «Безпека» ключовими є інтерактивні та симуляційні методи: аналіз реальних кейсів, моделювання небезпечних ситуацій, рольові ігри, тренінги з домедичної допомоги, цифрової та інформаційної безпеки. Використовуються групові обговорення, мозкові штурми, складання алгоритмів дій, створення пам'яток та інфографік. Мета — формування готовності діяти в умовах ризику та надзвичайних ситуацій.

У модулі «Здоров'я» домінують тренінгові психологічні методи: вправи з розпізнавання й регулювання емоцій, техніки стресостійкості, моделювання діалогів та ситуацій підтримки. Поряд з ними використовуються дослідницькі й аналітичні методи (оцінка способу життя, аналіз чинників ризику), практичні завдання з планування здорового режиму, групові дискусії та рефлексивні вправи. Мета — розвиток емоційної компетентності, здорових стосунків та відповідального ставлення до власного здоров'я.

У модулі «Добробут» застосовуються проєктні, соціально-комунікативні й фінансово-аналітичні методи. Учні виконують мініпроєкти, моделюють життєві та фінансові рішення, обговорюють моральні дилеми, створюють правила та етичні кодекси, працюють у командах. Вправи спрямовані на розвиток ініціативності, співпраці, критичного мислення, обачної поведінки та здатності планувати власний життєвий шлях.

11. Оцінювання

Оцінювання навчальних досягнень учнів за модельною програмою включає формувальне поточне, підсумкове тематичне і підсумкове завершальне.

Поточне формувальне оцінювання за модельною програмою має відбуватися на кожному уроці шляхом педагогічного спостереження учителя за навчальними видами діяльності учнів, виконання ними групових і індивідуальних завдань, самооцінювання, аналізу учнівських робіт, застосуванням прийомів отримання зворотного зв'язку тощо. Підсумкове тематичне оцінювання за кожним розділом модельної програми проводиться після завершення вивчення відповідного розділу. Підсумкове семестрове та завершальне оцінювання за групам результатів проводиться учителем самостійно.

12. Формат основної частини модельної програми

Наведена в основній частині модельна програма для 10-11 класів має структуру, визначену Наказом Міністерства освіти і науки України від 26.05.2025 №7653 «Про затвердження типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням»

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета/ інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
<i>Назва теми, змістової лінії, розділу, модуля тощо</i>		

Відповідно до вимог типової освітньої програми, очікувані результати сформульовані на основі орієнтирів для оцінювання з Державного стандарту профільної середньої освіти і містять індекси цих орієнтирів.

Пропонований зміст інтегрованого курсу конкретизує базові знання соціальної і здоров'язбережної освітньої галузі, які визначено Державним стандартом.

Види навчальної діяльності узгоджуються з очікуваними результатами навчання і пропонованим змістом, а їх перелік є орієнтовним

13. Використані джерела

1. Державний стандарт профільної середньої освіти <https://is.gd/vEzSBZ>
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.12.2025 №1674 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням» <https://is.gd/gKxcTu>
3. Онлайн-курс «Основи здоров'язбережувальної компетентності»
<http://multycourse.com.ua/ua/>
4. LIFESKILLS 101: Higher Core Values Winners Live By (Inglés) Tapa blanda – 22 Noviembre 1997 de Darrell Franken (Author, Illustrator)
<https://www.amazon.com/-/es/Darrell-Franken/dp/0934957215>
5. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. — Available at: <https://is.gd/CANrvz>

ОСНОВНА ЧАСТИНА		
МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 10 КЛАСУ		
МОДУЛЬ 1. БЕЗПЕКА		
Розділ 1. Базові поняття безпеки		
<ul style="list-style-type: none"> - аналізує та моделює втілення у власне життя оптимальних стратегій безпечної поведінки для збереження власного життя та здоров'я, а також життя і здоров'я інших осіб у різних життєвих ситуаціях [12 СЗО 1.1.2-2] - зіставляє прогнозовані та непрогнозовані життєві ситуації [12 СЗО 2.1.1-1] - визначає ймовірні ризики в умовах невизначеності [12 СЗО 2.1.1-2] - визначає алгоритм і моделює безпечну поведінку для запобігання виникненню небезпечних ситуацій різного характеру [12 СЗО 2.4.1-1] - обирає безпечні моделі поведінки у разі виникнення небезпеки невизначеного характеру [12 СЗО 2.4.1-2] 	<p>Безпека, небезпека і ризики Цінність життя і безпека людини. Безпека і безпечний простір. Види і рівні ризиків. Види небезпек: природні, техногенні, соціальні. Варіанти розвитку небезпечних ситуацій. Прийняття рішень в умовах невизначеності.</p> <p>Безпечна поведінка у щоденному житті Стратегія безпечної поведінки. Культура взаємодії та безпечного спілкування. Відповідальний вибір як складова безпеки. Безпечне дозвілля.</p> <p>Безпека людини в умовах глобальних змін Сучасні глобальні проблеми безпеки. Міжнародне співробітництво. Система національної безпеки України.</p>	<p><i>Аналітико-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз життєвих ситуацій, пов'язаних із безпекою та ризиками серед цивільного населення. - Класифікація небезпек за походженням і рівнем ризику. - Аналіз конкретних життєвих ситуацій із визначенням ознак відповідальної та безвідповідальної поведінки. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розв'язання ситуаційних задач (кейсів) із - Моделювання дій у ситуаціях ризику (робота в парах або групах). - Створення карти власного безпечного простору. - Практичні вправи з прийняття рішень у складних життєвих обставинах. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Робота в парах і групах під час аналізу ситуацій ризику. - Визначення ознак психологічно безпечної атмосфери у закладі освіти (обговорення колективних правил). <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Групові дискусії щодо ролі особистої відповідальності у створенні безпечного середовища. - Рефлексія власних дій і рішень у ситуаціях ризику. <p><i>Творча діяльність</i></p>

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>Взаємозв'язок особистої безпеки та громадської безпеки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Створення опорних схем і ментальних карт за темами розділу. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Самооцінювання та взаємооцінювання сформованості навичок безпечної поведінки. - Усне обговорення або письмові висновки «Що я роблю для збереження власної безпеки та безпеки інших». - Узагальнення набутих знань у вигляді схем, чек-листів, підсумкових висновків.
Розділ 2. Небезпеки воєнного часу		
<ul style="list-style-type: none"> - застосовує інформацію щодо роботи служб, які надають компетентну і фахову допомогу, та за потреби відповідально її застосовує [12 СЗО 1.1.1-2] - обґрунтовує оптимальні стратегії відповідальної поведінки щодо збереження здоров'я, формування і розвитку безпеки та добробуту [12 СЗО 1.1.2-1] - обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3] - запобігає виникненню ситуацій неповаги до прав людини, приниження гідності себе та інших осіб [12 СЗО 1.2.1-1] - читає із розумінням документи, які гарантують права громадян, і вміє використовувати здобуті знання під час вирішення ситуацій, пов'язаних із здоров'ям, безпекою та добробутом [12 СЗО 1.2.1-3] - практично застосовує відповідні протоколи і алгоритми надання допомоги собі та іншим 	<p>Режим воєнного стану в Україні</p> <p>Правові підстави запровадження воєнного стану. Тимчасові обмеження прав і свобод та їх межі. Гарантії прав людини під час воєнного стану.</p> <p>Права й обов'язки громадян у сфері безпеки, інформації, пересування, праці та освіти.</p> <p>Інформаційна війна як складова сучасних збройних конфліктів</p> <p>Основні методи впливу: інформаційні вкиди, фейки, напівправа, маніпуляції. Цільові аудиторії та канали поширення дезінформації. Вплив дезінформації на громадську думку, безпеку та</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Опрацювання витягів із Закону України «Про правовий режим воєнного стану» з подальшим аналізом життєвих ситуацій (навчання, робота, пересування, інформація). - Виявлення маніпулятивних прийомів у новинних заголовках і повідомленнях. - Аналіз прикладів шкідливих дій: фішинг, бот-активність, підміна акаунтів — і пошук способів їх уникнення. - Аналіз життєвих ситуацій воєнного ризику (вдома, у школі, в громадському просторі). - Обговорення алгоритмів реагування на сигнали небезпеки за узагальненими схемами «оцінка ситуації — безпечна дія — звернення по допомогу». - Аналіз помилкових дій, які можуть підвищувати ризик. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз кейсів інформаційних ризиків із перевіркою достовірності інформації. - Тренування навичок роботи з інформацією: перевірка інформації за кількома джерелами, пошук

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>особам за потреби [12 СЗО 1.3.1-2]</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає ймовірні ризики в умовах невизначеності [12 СЗО 2.1.1-2] - аналізує ризики виникнення надзвичайних ситуацій [12 СЗО 2.2.1-1] - аналізує взаємодію факторів у надзвичайних і небезпечних життєвих ситуаціях [12 СЗО 2.2.1-2] - здійснює моніторинг та аналіз інформації для прогнозування наслідків небезпечних ситуацій [12 СЗО 2.2.1-3] - обґрунтовує рішення щодо вибору стратегії поведінки для збереження власних безпеки, здоров'я та добробуту з урахуванням аналізу опрацьованої інформації та ймовірних моделей небезпечних ситуацій [12 СЗО 2.3.1-1] - визначає алгоритм і моделює безпечну поведінку для запобігання виникненню небезпечних ситуацій різного характеру [12 СЗО 2.4.1-1] - обирає безпечні моделі поведінки у разі виникнення небезпеки невизначеного характеру [12 СЗО 2.4.1-2] - презентує стратегії безпечної поведінки у різних заходах, які ґрунтуються на знаннях, здобутих під час критичного сприймання інформації з різних джерел [12 СЗО 2.4.1-3] - аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1] - використовує підходи щодо уникнення небезпечного/шкідливого контенту і залучення 	<p>соціальну згуртованість. Правові та етичні аспекти поширення інформації під час війни.</p> <p>Цифрова безпека та інформаційна гігієна Цифрові загрози в умовах війни: фішинг, бот-мережі, підміна акаунтів. Безпечна поведінка в соціальних мережах і месенджерах. Перевірка достовірності фото-, відео- і текстової інформації. Інформаційна гігієна. Саморегуляція в умовах емоційного перевантаження.</p> <p>Особиста безпека в умовах воєнного стану Оцінювання ризиків воєнного походження удома, у закладі освіти, громадських місцях. Базові принципи безпечної поведінки в умовах невизначеності. Реагування на сигнали небезпеки. Загальні алгоритми дій під час загрози життю: укриття, евакуація, уникнення небезпеки. Захист життя в умовах руйнувань, пожежі, задимлення. Ризики, пов'язані з підозрілими</p>	<p>першоджерел, аналіз контексту, перевірка зображень.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тренування безпечного користування соціальними мережами. - Робота з пам'ятками та інструкціями. - Розпізнавання ознак небезпечних територій. - Рольова вправа: дії при виявленні підозрілого предмета. - Базовий алгоритм порятунку: виклик допомоги; оцінка безпеки місця; евакуація постраждалих. - Ситуаційні вправи з коректного звернення до екстрених служб. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія: «Свобода слова та відповідальність під час війни». - Обговорення впливу дезінформації на особисті рішення та суспільну безпеку. - Рефлексія власної готовності діяти безпечно у небезпечній ситуації. <p><i>Творча діяльність (на вибір)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Створення інструкції, чеклиста або цифрового плаката «Моя інформаційна та цифрова безпека під час війни». - Розробка рекомендацій для молодших школярів або членів родини щодо безпечного користування інформацією. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Самооцінювання та взаємооцінювання сформованих навичок. - Усна або письмова рефлексія: «Що я знаю і вмю для збереження життя та здоров'я під час війни».

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>до його поширення [12 СЗО 4.2.1-2]</p> <ul style="list-style-type: none"> – розуміє і аналізує інформацію, записану (передану) в різний спосіб, виявляє приховану та очевидну інформацію [12 СЗО 4.2.1-3] 	<p>предметами. Взаємодія з екстреними службами. Особиста відповідальність за власну безпеку. Соціальна відповідальність і недопущення паніки.</p>	
Розділ 3. Перша допомога		
<ul style="list-style-type: none"> – застосовує інформацію щодо роботи служб, які надають компетентну і фахову допомогу, та за потреби відповідально її застосовує [12 СЗО 1.1.1-2] – володіє вміннями надання домедичної допомоги з урахуванням оцінки ризиків, власних можливостей і дотримання правил безпеки [12 СЗО 1.3.1-1] – практично застосовує відповідні протоколи і алгоритми надання допомоги собі та іншим особам за потреби [12 СЗО 1.3.1-2] – застосовує техніки самопомоги в кризових і стресових ситуаціях [12 СЗО 1.3.1-3] – обирає безпечні моделі поведінки у разі виникнення небезпеки невизначеного характеру [12 СЗО 2.4.1-2] – безпечно і конструктивно виявляє емоції, допомагає іншим під час стресових ситуацій [12 СЗО 2.4.1-4] 	<p>Поняття і мета першої допомоги Принципи особистої безпеки під час надання першої допомоги. Алгоритм дій цивільної особи в разі надзвичайної ситуації: оцінка безпеки — виклик екстрених служб — надання першої допомоги. Порядок виклику служби 112 і передача інформації.</p> <p>Невідкладні та критичні стани Ознаки невідкладних станів (задуха, втрата свідомості, судоми). Прийом Геймліха (для дорослих і дітей). Основні симптоми інсульту та інфаркту. Правило FAST. Значення часу для збереження життя. Роль екстрених служб.</p> <p>Перша допомога при травмах</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Аналіз матеріалів МОЗ, ДСНС, Червоного Хреста щодо першої допомоги. – Аналіз типових надзвичайних ситуацій цивільного характеру. – Ознайомлення з видами травм, що можуть виникати внаслідок аварій, пожеж, вибухів, обстрілів (на рівні розпізнавання). – Вивчення алгоритмів дій цивільної особи у разі невідкладних станів. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Відпрацювання алгоритму оцінки безпеки місця події. – Моделювання дій очевидця надзвичайної події до прибуття екстрених служб. – Ознайомлення з прийомами першої допомоги у разі задухи, втрати свідомості та судом (демонстрація фахівця, перегляд навчальних відео). – Накладання іммобілізаційної пов'язки при підозрі на перелом. – Відпрацювання технік самопомоги у стресових ситуаціях (дихальні вправи, заспокійливі техніки, «заземлення»). <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Рольові вправи «Очевидець — постраждалий —

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>цивільного населення Травми внаслідок надзвичайних подій: уламкові поранення, опіки, переломи. Принципи іммобілізації.</p> <p>Перша психологічна допомога і самопомога Реакції людини на стрес. Прийоми саморегуляції. Паніка, ступор, дезорієнтація. Техніки самопомоги в стресових ситуаціях. Підтримка постраждалого до прибуття фахівців.</p>	<p>диспетчер 112».</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тренування чіткого, спокійного та відповідального спілкування в кризових ситуаціях. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення меж допомоги цивільної особи, розгляд ситуацій, у яких фізична допомога може бути небезпечною. - Рефлексія «Що я можу і чого не повинен робити як цивільна особа». <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Створення пам'ятки «Алгоритм дій цивільної особи в надзвичайній ситуації». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчальної діяльності, сформованості навичок надання першої допомоги у невідкладних станах.
МОДУЛЬ 2. ЗДОРОВ'Я		
Розділ 4. Складові здоров'я		
<ul style="list-style-type: none"> - аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно- державних (національних) та особистих цінностей [12 СЗО 1.1.1-1] - застосовує техніки самопомоги в кризових і стресових ситуаціях [12 СЗО 1.3.1-3] - ідентифікує способи запобігання виникненню конфліктних ситуацій і вирішення їх 	<p>Цінність здоров'я Сучасна концепція здоров'я (біопсихосоціальний підхід). Взаємозв'язок фізичного, психічного та соціального здоров'я. Особисте і громадське здоров'я. Здоров'я людини як особиста цінність і суспільний ресурс. Вплив індивідуального способу життя на добробут</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз сучасних підходів до розуміння здоров'я (біопсихосоціальна модель). - Дослідження впливу способу життя (харчування, рухова активність, сон, гігієна, стрес) на фізичне та психічне здоров'я людини. - Аналіз кейсів, пов'язаних зі стресовими ситуаціями, конфліктами та їх впливом на здоров'я. - Аналіз соціальних чинників, що впливають на здоров'я особистості та спільноти.

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>самостійно та у взаємодії з іншими особами [12 СЗО 1.3.2-1]</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінює ризики і надає допомогу іншим особам у запобіганні та вирішенні конфліктних ситуацій [12 СЗО 1.3.2-2] - розпізнає та застосовує прийоми емоційної підтримки інших осіб у разі виникнення в них проблемних ситуацій (фізичних, психічних, соціальних) [12 СЗО 1.3.2-3] - безпечно і конструктивно виявляє емоції, допомагає іншим під час стресових ситуацій [12 СЗО 2.4.1-4] - аналізує та обґрунтовує альтернативи власних дій і рішень для забезпечення здорового способу життя, ураховуючи користь для себе та інших [12 СЗО 3.1.1-1] - обґрунтовує альтернативи споживчого вибору використовує можливості дізнатися про безпечність продуктів і виробництва для підтримки здорового способу життя [12 СЗО 3.1.1-3] - моделює алгоритми звернення за консультацією щодо власного розвитку і здоров'я до компетентних фахівців [12 СЗО 3.2.1-3] - оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1] - оцінює вагомість норм безпечної поведінки для власного життя, здоров'я, добробуту з урахуванням традицій, звичаїв, сучасних тенденцій як захисту власних інтересів, так і інших осіб [12 СЗО 3.3.2-2] 	<p>суспільства та майбутніх поколінь.</p> <p>Фізичне здоров'я Фізичне здоров'я як основа працездатності й добробуту. Показники фізичного здоров'я. Чинники збереження і зміцнення фізичного здоров'я з урахуванням вікових особливостей: харчування, рухова активність, сон, гігієна. Вплив способу життя на фізичне здоров'я та якість життя на різних етапах життєвого шляху.</p> <p>Психічне здоров'я особистості Психічне здоров'я як складова загального здоров'я людини і динамічний ресурс. Емоційна, когнітивна та поведінкова сфери психічного здоров'я. Емоції та їх роль у життєдіяльності людини. Розпізнавання, усвідомлення та регулювання емоцій. Емоційна грамотність.</p> <p>Стрес і його вплив на здоров'я людини Стресостійкість і техніки саморегуляції. Підтримка психічного здоров'я. Межі самопомоги. Коли і куди звертатися по фахову допомогу.</p>	<p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Складання індивідуального режиму дня з урахуванням вікових потреб та збереження здоров'я. - Розроблення особистого плану підтримки здоров'я. - Практичне опрацювання технік саморегуляції та самопомоги (дихальні вправи, релаксація, рухові активності). - Складання прикладів збалансованого меню для підлітків і молоді. - Моделювання алгоритмів звернення по допомогу до фахівців у разі проблем із фізичним чи психічним здоров'ям. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Рольові ігри та моделювання діалогів: як попросити про допомогу, як підтримати іншу людину. - Спільне обговорення прикладів відповідальної поведінки в соціальному середовищі. - Презентація результатів групових досліджень і практичних завдань. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення впливу стресу, емоцій і конфліктів на поведінку та здоров'я людини. - Самооцінювання власних звичок і поведінкових моделей щодо збереження здоров'я. - Усна або письмова рефлексія після вивчення теми. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розроблення пам'яток, буклетів або постерів на тему збереження фізичного, психічного та соціального здоров'я. - Створення інформаційних матеріалів про служби підтримки та можливості допомоги.

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> - моделює поведінку, яка приносить користь і задоволення для здоров'я і життя, зважаючи на вплив зовнішніх факторів [12 СЗО 3.4.1-1] - уміє робити вибір на користь власного здоров'я і безпеки [12 СЗО 3.4.1-2] - аналізує та оцінює власне хобі щодо користі, задоволення з урахуванням сприяння безпеці, збереженню здоров'я, добробуту [12 СЗО 3.4.1-3] - знає сучасні стратегії і тактики комунікації для порозуміння в спілкуванні з метою досягнення позитивних результатів для безпеки та добробуту [12 СЗО 4.4.1-1] - вміє застосовувати ефективні стратегії керування емоціями, поведінкою та контролю власного емоційного стану [12 СЗО 4.4.1-2] - демонструє вміння запобігати виникненню конфліктних ситуацій в команді, вирішує їх у разі виникнення, використовуючи ефективні методи [12 СЗО 4.7.1-2] - пояснює добродійну (волонтерську) діяльність як вияв соціальної відповідальності та суспільно-корисної діяльності [12 СЗО 4.10.1-1] - розробляє добродійні проекти щодо здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.10.1-2] 	<p>Соціальне здоров'я Соціальне здоров'я як здатність будувати безпечні та відповідальні стосунки. Соціальні ролі людини та їх зміна упродовж життя. Соціальні чинники, що впливають на здоров'я людини. Соціальна підтримка та її роль у збереженні здоров'я. Баланс між особистими потребами та відповідальністю перед іншими.</p> <p>Розв'язання конфліктних ситуацій Конфлікт як складова соціальної взаємодії. Причини виникнення конфліктів у підлітковому та юнацькому середовищі. Конструктивні та деструктивні стратегії поведінки в умовах емоційної напруги. Відповідальне спілкування та ненасильницька комунікація.</p>	<p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчальної діяльності. - Підсумкова рефлексія щодо сформованих умінь і ціннісного ставлення до здоров'я.
Розділ 5. Здоров'я людини та профілактика захворювань в життєвому циклі		
<ul style="list-style-type: none"> - аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно-державних 	<p>Здоров'я людини впродовж життя Аналіз особливостей стану здоров'я людини на різних етапах</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз особливостей здоров'я на різних етапах життєвого циклу. - Аналіз природних процесів дозрівання організму

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>(національних) та особистих цінностей [12 СЗО 1.1.1-1]</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогнозує наслідки безвідповідальних статевих стосунків [12 СЗО 2.2.2-2] - демонструє відповідальне ставлення до обрання рішень, які стосуються власного життя і здоров'я [12 СЗО 2.4.1-5] - сприймає вікові зміни власного організму як закономірний процес дорослішання і розвитку, зумовлений різними факторами [12 СЗО 3.2.1-1] - сприймає зміни свого організму і особливості стану здоров'я [12 СЗО 3.2.1-2] - читає, розуміє і аналізує науково-популярні тексти щодо змін організму людини відповідно до віку [12 СЗО 3.2.1-4] - аналізує власну поведінку та вміє оцінити наслідки в короткостроковій і тривалій перспективі для себе і для інших осіб [12 СЗО 3.3.1-1] - обґрунтовує наслідки власних дій щодо безпеки і здоров'я та їх вплив на інших осіб [12 СЗО 3.3.1-3] - оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1] - визначає довгострокові цілі, складає та корегує плани дій для досягнення успіху і добробуту в умовах невизначеності та непередбачуваності [12 СЗО 4.3.1-1] - аналізує прояви тиску та маніпуляцій і добирає способи протистояння таким проявам 	<p>життя з урахуванням вікових, фізіологічних і психосоціальних чинників. Усвідомлення змін потреб організму на різних етапах життя. Вплив вікових і фізіологічних змін на самопочуття людини.</p> <p>Особливості підліткового та юнацького віку. Індивідуальні темпи розвитку та їх вплив на самопочуття, самооцінку і поведінку.</p> <p>Репродуктивне та сексуальне здоров'я молоді Репродуктивне здоров'я як складова загального здоров'я людини. Усвідомлення значення відповідального ставлення до власного здоров'я та прийняття зважених рішень. Вплив соціального оточення, стереотипів і маніпулятивних впливів на ухвалення рішень. Безпечні стратегії протидії соціальному тиску.</p> <p>Інфекційні захворювання, що передаються переважно статевим шляхом (ІПСШ) Медичні, психологічні та соціальні наслідки ІПСШ. Основні шляхи поширення</p>	<p>підлітка і молоді людини (зміни зовнішності, емоцій, мислення).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз прикладів соціального тиску та соціальних очікувань, що впливають на поведінкові вибори молоді. - Аналіз чинників ризику та чинників захисту інфекційних та неінфекційних захворювань. - Аналіз достовірності інформації з різних джерел щодо профілактики захворювань. - Порівняння підходів до профілактики захворювань на індивідуальному та державному рівнях. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ознайомлення з принципами ВООЗ — повага, згода, усвідомлений вибір, безпечна поведінка. - Ознайомлення з простими профілактичними практиками збереження психічного здоров'я. - Аналіз кейсів (ситуацій вибору), пов'язаних із профілактикою ІПСШ, соціально небезпечних захворювань, збереженням репродуктивного та психічного здоров'я. - Аналіз впливу цифрового середовища і соціальних мереж на здоров'я і поведінкові практики молоді. - Ознайомлення з сайтами взаємодопомоги та молодіжними мережевими ініціативами у сфері здоров'я. - Пошук і систематизація державних, громадських та онлайн-ресурсів допомоги для підлітків і молоді. - Моделювання алгоритму звернення по допомогу у складній життєвій ситуації (куди, як, з якими запитамі можна звернутися). <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення життєвих ситуацій, пов'язаних із

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>[12 СЗО 4.3.1-3]</p> <p>– конструктивно сприймає зміни та ефективно адаптує свої плани і ресурси в умовах швидких змін як можливість нового рішення для задоволення своїх потреб [12 СЗО 4.6.2-2]</p>	<p>ІПСШ, чинники ризику та чинники захисту. Профілактика ІПСШ. Інформованість, відповідальна поведінка, своєчасне звернення по медичну допомогу та тестування як складники турботи про здоров'я. Подолання соціальних стереотипів і дискримінації щодо людей із хронічними захворюваннями.</p> <p>Профілактика захворювань Профілактика захворювань як спільна відповідальність людини, громади та держави. Основні групи захворювань та чинники їх ризику. Профілактика інфекційних захворювань і запобігання епідеміям як умова громадської безпеки. Профілактика неінфекційних захворювань. Види і рівні профілактичних заходів. Відповідальність за власне здоров'я та здоров'я інших людей.</p> <p>Соціально небезпечні захворювання Захворювання, що мають значний вплив на здоров'я населення. Соціальні чинники їх поширення.</p>	<p>соціальним тиском, ризикованою поведінкою та відповідальними рішеннями.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Обговорення ролі поінформованості, довіри та взаємопідтримки у збереженні здоров'я молоді. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусія: «Де межа між особистою свободою та відповідальністю за здоров'я інших?» – Обговорення: «Коли звернення по психологічну допомогу є виявом відповідальності» – Рефлексія власних ресурсів підтримки: сім'я, друзі, школа, громада, онлайн-сервіси. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Створення пам'ятки про звернення по допомогу. – Розроблення інфографіки (плаката, брошури) з профілактики захворювань. – Підсумкова діяльність – Створення узагальнувальної схеми «Здоров'я упродовж життя» – Усна/письмова рефлексія: «Які рішення сьогодні мають значення для мого майбутнього» – Самооцінювання результатів навчання.

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>Туберкульоз, ВІЛ/СНІД, вірусні гепатити, залежності як приклади соціально небезпечних захворювань. Роль держави, системи охорони здоров'я та громадянського суспільства у профілактиці соціально небезпечних захворювань. Уникнення стигматизації та дискримінації як умова ефективної профілактики й підтримки.</p>	
МОДУЛЬ 3. ДОБРОБУТ		
Розділ 6. Добробут й уміння вчитися		
<ul style="list-style-type: none"> - аналізує вияви відповідальної і безвідповідальної поведінки в соціальному, родинному і природному середовищі з урахуванням суспільно- державних (національних) та особистих цінностей [12 СЗО 1.1.1-1] - обґрунтовує важливість збереження українських суспільно-державних (національних) цінностей для забезпечення особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.1-3] - обґрунтовує оптимальні стратегії відповідальної поведінки щодо збереження здоров'я, формування і розвитку безпеки та добробуту [12 СЗО 1.1.2-1] - обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3] 	<p>Особистий і соціальний добробут Поняття добробуту та якості життя. Якість життя як показник добробуту. Складові особистого та суспільного добробуту: взаємозв'язок між особистим і суспільним добробутом. Вплив цінностей на добробут. Шляхи досягнення добробуту.</p> <p>Навчання впродовж життя Поняття навчання впродовж життя. Його значення для особистого і суспільного добробуту в сучасному світі.</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ознайомлення з міжнародними індексами якості життя (ООН, ВООЗ). - Дослідження складових та взаємозв'язку між особистим і суспільним добробутом. - Аналіз життєвих прикладів для обґрунтування необхідності навчання впродовж життя. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Моделювання ситуацій, у яких особисті рішення і громадянська позиція впливають на добробут громади. - Визначення власних життєвих і освітніх пріоритетів. - Використання інформації з різних джерел (медіа, освітні платформи) для обґрунтування необхідності навчання впродовж життя. - Планування індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням особистих цінностей і ресурсів.

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> - обґрунтовує необхідність вибору на користь навчання впродовж життя на основі життєвих прикладів та інформації з різних джерел [12 СЗО 4.1.1-1] - демонструє здатність навчатися спільно та автономно і самостійно організувати навчання [12 СЗО 4.1.1-2] - визначає пріоритети в різних сферах власної навчальної діяльності на основі самоаналізу і потреби в самореалізації [12 СЗО 4.1.2-1] - обирає доцільні інструменти та методи навчання, різноманітні способи розвитку своїх здатностей, пріоритетів і потреб [12 СЗО 4.1.2-2] - створює власну освітню траєкторію з урахуванням власних потреб і запитів суспільства [12 СЗО 4.1.2-3] 	<p>Уміння вчитися та його складові. Постановка освітніх цілей, планування освітньої траєкторії. Формальне, неформальне та інформальне навчання. Самоосвіта як умова особистісної і професійної реалізації. Зв'язок освітнього вибору з особистими цінностями та майбутнім добробутом. Баланс між навчанням, працею та відпочинком.</p>	<p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обмін думками щодо ролі навчання впродовж життя. - Обговорення життєвих історій (власних, відомих осіб, представників громади) як прикладів навчання впродовж життя. - <i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i> - Дискусія про те, як громадянська активність, волонтерство підвищують рівень особистого та громадського добробуту. - Рефлексія ролі відповідального громадянина у збереженні добробуту суспільства. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Створення схем/ментальних карт/інфографіки за темами «Добробут», «Навчання впродовж життя», «Мої цінності і життєві цілі». - Візуалізація власної освітньої траєкторії або життєвого плану. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Усна або письмова рефлексія щодо ролі особистих цінностей, освіти та навчання впродовж життя у формуванні життєвих планів.
Розділ 7. Комунікація та етика		
<ul style="list-style-type: none"> - розпізнає та застосовує прийоми емоційної підтримки інших осіб у разі виникнення в них проблемних ситуацій (фізичних, психічних, соціальних) [12 СЗО 1.3.2-3] - безпечно і конструктивно виявляє емоції, допомагає іншим під час стресових ситуацій [12 СЗО 2.4.1-4] - знає сучасні стратегії і тактики комунікації для порозуміння в спілкуванні з метою досягнення 	<p>Ефективна взаємодія</p> <p>Сутність взаємодії та співпраці у комунікації. Ознаки ефективного спілкування. Відповідальність за власну комунікативну поведінку (повага, особисті межі). Активне слухання як основа взаєморозуміння. Вербальне й невербальне спілкування.</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дослідження впливу емоцій на сприйняття інформації, поведінку та міжособистісні стосунки. - Аналіз наслідків булінгу й дискримінації для психічного й соціального добробуту окремих людей і суспільства в цілому. - Аналіз ситуацій морального вибору в молодіжному середовищі: підтримати, проігнорувати, приєднатися до більшості чи відстояти власну позицію.

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>позитивних результатів для безпеки та добробуту [12 СЗО 4.4.1-1]</p> <ul style="list-style-type: none"> - вмє застосовувати ефективні стратегії керування емоціями, поведінкою та контролю власного емоційного стану [12 СЗО 4.4.1-2] - пояснює особистісну та суспільну цінність налагодження і підтримки стосунків, співпраці на принципах рівності, довіри та взаємоповаги [12 СЗО 4.7.1-1] - демонструє вміння запобігати виникненню конфліктних ситуацій в команді, вирішує їх у разі виникнення, використовуючи ефективні методи [12 СЗО 4.7.1-2] - демонструє готовність виконувати різні командні ролі і завдання, об'єктивно оцінює власні сильні сторони, вміння, здібності щодо результативності командної роботи, зважаючи на обставини [12 СЗО 4.7.1-3] - визначає вплив різних форм дискримінації на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.8.1-1] - оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх вплив на людей, сім'ю, суспільство і середовище [12 СЗО 4.8.1-2] - Визначає та пояснює інтереси людей з іншими переконаннями з питань збереження здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 1.2.2-1] 	<p>Командна взаємодія та правила співпраці в групі. Комунікація в шкільному середовищі, громаді та цифровому просторі.</p> <p>Емоційний інтелект Поняття емоційного інтелекту. Емоційний інтелект як інструмент ефективної взаємодії. Роль емоцій у спілкуванні та ухваленні рішень. Емпатія як умова підтримки та взаємоповаги в команді. Відповідальність за емоційні реакції у спілкуванні. Роль емоційного інтелекту в навчанні, дружбі та командній роботі.</p> <p>Моральні та етичні цінності Цінності як орієнтир у виборі поведінки у взаємодії з іншими. Булінг і дискримінація як порушення прав, гідності та особистих меж людини. Ролі учасників ситуації булінгу. Відповідальність за власну позицію та дії. Етичні межі у спілкуванні та співпраці. Ненасильницька комунікація як етичний підхід до взаємодії.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз прикладів етичної та неетичної поведінки в реальному й цифровому просторі та їхніх можливих наслідків. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Виконання вправ на активне слухання (перепарафразування, уточнення). - Відпрацювання прийомів підтримувального спілкування: підтримка без оцінювання та узгодження допомоги. - Моделювання способів попередження та конструктивного розв'язання напружених і конфліктних ситуацій. - Моделювання ситуацій протидії булінгу та дискримінації з урахуванням ролей учасників і відповідальної позиції кожного. - Практика відповідальної поведінки в онлайн-комунікації: аналіз коментарів, повідомлень, публікацій з позиції поваги, рівності та приватності. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Робота в парах і малих групах над правилами ефективної взаємодії та співпраці в команді. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення ролі емпатії та емоційного інтелекту у навчанні, дружбі, командній роботі та повсякденному житті. - Рефлексія власної поведінки у складних ситуаціях взаємодії. - Усвідомлення власної позиції щодо протидії булінгу та дискримінації в молодіжному середовищі. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розроблення візуального образу «Ефективна взаємодія

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
		<p>в команді».</p> <ul style="list-style-type: none"> – Створення пам’ятки або плаката «Етична поведінка в класі та онлайн». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Формування особистого або групового «Кодексу відповідальної комунікації».
Розділ 8. Економіка і доброчинність		
<ul style="list-style-type: none"> – демонструє свідому поведінку і раціональний вибір матеріальних і культурних цінностей, орієнтуючись на власні фізіологічні, соціальні, моральні та духовні потреби [12 СЗО 4.5.1-1]. – обґрунтовує фінансові рішення і моделює обачливу фінансову поведінку для досягнення цілей у законний спосіб на основі аналізу та застосування економічних знань [12 СЗО 4.9.1-1] – розрізняє форми особистої зайнятості [12 СЗО 4.9.1-2] – розуміє, як формується винагорода за працю [12 СЗО 4.9.1-3] – пояснює доброчинну (волонтерську) діяльність як вияв соціальної відповідальності та суспільно-корисної діяльності [12 СЗО 4.10.1-1] – розробляє доброчинні проекти щодо здоров’я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.10.1-2] 	<p>Вступ до економіки Потреби та ресурси. Обмеженість ресурсів і необхідність свідомого вибору в економічній діяльності людини. Власні потреби і можливості їх задоволення.</p> <p>Бюджет: доходи та витрати Джерела доходів особи та сім’ї. Форми зайнятості, праця та винагорода. Планування особистого та сімейного бюджету з урахуванням доходів і витрат. Культура споживання.</p> <p>Фінансова грамотність Раціональне управління грошовими ресурсами. Ухвалення фінансових рішень. Види фінансових ризиків. Принципи фінансової безпеки.</p>	<p><i>Аналітично-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Аналіз ситуацій вибору в умовах обмежених ресурсів. – Порівняння потреб і бажань. – Аналіз фінансових ризиків (шахрайство, кредити, надмірні витрати, азартні ігри). – Ознайомлення з прикладами доброчинних і волонтерських ініціатив. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Складання особистого бюджету. – Моделювання ухвалення фінансових рішень. – Розроблення ідей допомоги іншим. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Обговорення джерел доходів. – Обмін думками щодо відповідального споживання. – Спільне обговорення ролі доброчинності в суспільстві. – Робота в парах і групах над розв’язанням фінансових і соціальних ситуацій. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусія «Потреби чи бажання?». – Обговорення наслідків фінансових рішень. – Рефлексія власного досвіду відповідального споживання та доброчинності. – Усвідомлення особистої фінансової та соціальної

10 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>Доброчинність Поняття доброчинності. Цінність допомоги іншим для суспільства. Підтримка людей з особливими потребами. Гуманне ставлення до живих істот. Волонтерство та участь у громадських ініціативах.</p>	<p>відповідальності.</p> <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Створення схеми «Доходи, витрати, бюджет». - Розроблення інформаційних матеріалів про гуманне ставлення до людей і тварин. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Самооцінювання та взаємооцінювання навчальних досягнень. - Усна або письмова рефлексія за результатами вивчення теми.

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 11 КЛАСУ

МОДУЛЬ 1. БЕЗПЕКА

Розділ 1. Готовність до захисту України

<ul style="list-style-type: none"> - обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3] - читає із розумінням документи, які гарантують права громадян, і вміє використовувати здобуті знання під час вирішення ситуацій, пов'язаних із здоров'ям, безпекою та добробутом [12 СЗО 1.2.1-3] - зіставляє прогнозовані та непрогнозовані життєві ситуації [12 СЗО 2.1.1-1] - визначає ймовірні ризики в умовах невизначеності [12 СЗО 2.1.1-2] - аналізує ризики виникнення надзвичайних ситуацій [12 СЗО 2.2.1-1] - визначає алгоритм і моделює безпечну поведінку для запобігання виникненню небезпечних ситуацій різного характеру [12 СЗО 2.4.1-1] - обирає безпечні моделі поведінки у разі виникнення небезпеки невизначеного характеру [12 СЗО 2.4.1-2] - демонструє відповідальне ставлення до обрання рішень, які стосуються власного життя і здоров'я [12 СЗО 2.4.1-5] - аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, 	<p>Громадянська відповідальність і безпека держави Готовність до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту України. Права і обов'язки та відповідальність громадянина в умовах криз і воєнного стану. Роль громадянина у зміцненні безпеки і стійкості суспільства.</p> <p>Системи реагування на надзвичайні ситуації Система цивільного захисту як складник національної безпеки. Координація дій органів влади, рятувальних служб і громадян у кризових умовах. Прийняття рішень в умовах невизначеності, ризику та обмеженого часу. Межі особистої компетентності та взаємодія з екстреними службами.</p> <p>Командна взаємодія в умовах кризи Командна стійкість як складник суспільної безпеки. Ролі та відповідальність у команді. Комунікація, довіра і координація дій. Кризова комунікація як</p>	<p><i>Аналітико-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Робота з нормативними документами (Конституція України, закони). - Аналіз роботи систем цивільного захисту. - Аналіз реальних кризових ситуацій і рішень, що впливають на безпеку. - Дослідження впливу інформації на емоційний стан і поведінку людей. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Моделювання прийняття рішень у складних і невизначених ситуаціях. - Відпрацювання злагоджених дій у кризових умовах. - Розроблення превентивних стратегій особистої та громадської безпеки. - Формування правил інформаційної гігієни. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Робота в групах над сценаріями кризових ситуацій із розподілом ролей. - Відпрацювання навичок кризової комунікації. - Обговорення форм участі громадян у зміцненні стійкості громади (волонтерство, взаємодопомога). <p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія про відповідальність громадянина за безпеку держави. - Обговорення балансу прав і обов'язків в кризових ситуаціях. - Рефлексія власних реакцій на стрес і способів
---	---	--

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1]</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує підходи щодо уникнення небезпечного/шкідливого контенту і залучення до його поширення [12 СЗО 4.2.1-2] 	<p>інструмент суспільної стійкості. Самоконтроль і керування емоціями в кризових ситуаціях.</p> <p>Інформаційна безпека як складник національної та особистої безпеки Інформація як інструмент впливу в умовах війни та кризових ситуацій. Роль медіа та інформаційних повідомлень у формуванні суспільних настроїв. Відповідальне створення і поширення інформації. Формування інформаційної стійкості.</p>	<p>збереження внутрішньої стійкості.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Усвідомлення особистого внеску в безпеку родини, громади, держави. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розроблення моделі взаємодії громади в кризовій ситуації. - Підготовка і презентація мініпроєкту «Мій внесок у стійкість громади». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення ключових ідей розділу (схема/ментальна карта). - Формування особистої стратегії відповідальної поведінки. - Самооцінювання готовності діяти в кризових ситуаціях.

Розділ 2 Дії цивільної особи в кризових та надзвичайних ситуаціях

- застосовує інформацію щодо роботи служб, які надають компетентну і фахову допомогу, та за потреби відповідально її застосовує [12 СЗО 1.1.1-2]
- володіє вміннями надання домедичної допомоги з урахуванням оцінки ризиків, власних можливостей і дотримання правил безпеки [12 СЗО 1.3.1-1]
- практично застосовує відповідні протоколи і алгоритми надання допомоги собі та іншим особам за потреби [12 СЗО 1.3.1-2]
- застосовує техніки самопомоги в кризових ситуаціях [12 СЗО 1.3.1-3]
- розпізнає та застосовує прийоми емоційної підтримки інших осіб у разі виникнення в них проблемних ситуацій (фізичних, психічних, соціальних) [12 СЗО 1.3.2-3]
- використовує підходи щодо уникнення небезпечного/шкідливого контенту і залучення до його поширення [12 СЗО 4.2.1-2]
- вміє застосовувати ефективні стратегії керування емоціями, поведінкою та контролю власного емоційного стану [12 СЗО 4.4.1-2]
- демонструє готовність виконувати різні командні ролі і завдання, об'єктивно оцінює власні сильні сторони, вміння, здібності щодо результативності командної роботи, зважаючи на обставини [12 СЗО 4.7.1-3]

Перша допомога як складова цивільної відповідальності
Місце і роль цивільної особи в системі реагування на надзвичайні ситуації. Межі компетентності та відповідальності. Визначення першої допомоги, її мета і завдання. Відмінність першої допомоги від професійної медичної допомоги. Принципи надання першої допомоги: безпека, своєчасність, послідовність дій, недопущення шкоди. Правові та етичні засади надання першої допомоги. Алгоритм дій цивільної особи на місці подій: оцінювання безпеки, виклик служб, надання допомоги, передача інформації.

Ухвалення рішень у надзвичайних ситуаціях

Оцінювання ризиків у кризових умовах. Визначення пріоритетності надання допомоги в умовах масових уражень. Дії в умовах обмежених ресурсів і часу. Моральні аспекти вибору під час надання допомоги. Командна взаємодія в кризовій ситуації.

Алгоритми дій у критичних станах потерпілого

Аналітико-дослідницька діяльність

- Аналіз нормативних положень щодо надання першої допомоги та меж відповідальності цивільної особи.
- Аналіз змодельованих та реальних надзвичайних ситуацій із визначенням пріоритетності надання допомоги.
- Аналіз типових помилок і дотримання принципу «не нашкодь».
- Аналіз проявів гострих стресових реакцій у постраждалих.

Практично-орієнтована діяльність

- Ознайомлення з алгоритмом серцево-легеневої реанімації (СЛР) шляхом демонстрації/перегляду відео.
- Відпрацювання алгоритму СЛР (ритм, компресії, послідовність дій).
- Відпрацювання алгоритмів СЛР та використання автоматичного зовнішнього дефібрилятора (за можливості).
- Моделювання дій цивільної особи під час надзвичайної ситуації (виклик служб, командна взаємодія).
- Виконання вправ на стабілізацію емоційного стану до, під час та після кризової ситуації.
- Зустріч із кризовим психологом (за можливості) з обговоренням особливостей психологічної підтримки в надзвичайних ситуаціях та методів збереження психоемоційної стійкості.

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>Серцево-легенева реанімація. Ознайомлення з принципами використання автоматичного зовнішнього дефібрилятора цивільною особою. Узагальнені принципи дій у разі надзвичайних ситуацій. Координація дій із службами екстреної допомоги. Передача необхідної інформації під час виклику екстрених служб. Типові помилки під час надання допомоги.</p> <p>Психологічна підтримка в кризових умовах Принципи першої психологічної допомоги. Ознаки гострих стресових реакцій. Вторинна травматизація та емоційне виснаження. Саморегуляція після кризового втручання. Необхідність залучення фахової допомоги у разі потреби.</p> <p>Етична поведінка під час надзвичайної ситуації Етика поведінки на місці події. Дотримання конфіденційності персональних даних постраждалих. Відповідальність за поширення матеріалів із місця події. Дії цивільної особи, що можуть ускладнити роботу екстрених служб, та способи їх уникнення. Збереження людської гідності та безпеки інших осіб.</p>	<p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Обговорення меж психологічної підтримки цивільною особою. – Формулювання правил відповідальної поведінки на місці події. – Обговорення та узгодження дій під час моделювання кризових сценаріїв. <p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Обговорення моральних дилем під час надання допомоги (пріоритети, безпека, відповідальність). – Обговорення балансу між правом, мораллю та принципом «не нашкодуй». – Дискусія щодо меж особистої компетентності цивільної особи в надзвичайній ситуації. – Обговорення відповідальності за дії або бездіяльність у кризових умовах. – Рефлексія рівня готовності діяти в умовах кризи та невизначеності. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Розроблення узагальнених правил поведінки цивільної особи під час надзвичайної ситуації. – Створення схеми командної взаємодії в умовах кризи. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Комплексне моделювання надзвичайної ситуації (алгоритм допомоги, координація, етичний вибір). – Узагальнення висновків щодо ролі цивільної особи у збереженні безпеки та людської гідності. – Визначення зон особистісного розвитку та готовності до дій у кризових ситуаціях.

МОДУЛЬ 2. ЗДОРОВ'Я

Розділ 3. Громадське здоров'я та демографічна безпека

- обґрунтовує оптимальні стратегії відповідальної поведінки щодо збереження здоров'я, формування і розвитку безпеки та добробуту [12 СЗО 1.1.2-1]
- аналізує та моделює втілення у власне життя оптимальних стратегій безпечної поведінки для збереження власного життя та здоров'я, а також життя і здоров'я інших осіб у різних життєвих ситуаціях [12 СЗО 1.1.2-2]
- обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3]
- оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1]
- аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1]
- розуміє і аналізує інформацію, записану (передану) в різний спосіб, виявляє приховану та очевидну інформацію [12 СЗО 4.2.1-3]
- визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2]

Громадське здоров'я як суспільна цінність

Поняття громадського здоров'я. Соціальні детермінанти здоров'я. Вплив соціальних, економічних та екологічних чинників на стан здоров'я населення. Роль держави, громади та особистості у збереженні громадського здоров'я.

Профілактика як пріоритет державної політики

Інфекційні та неінфекційні захворювання як виклик громадському здоров'ю. Фактори ризику розвитку неінфекційних захворювань. Скринінгові програми. Колективний імунітет. Роль профілактичних заходів у зменшенні захворюваності та смертності.

Демографічна безпека та державна політика підтримки сім'ї

Демографічна безпека як складник національної безпеки держави. Демографічні виклики сучасної України (старіння населення, міграція, наслідки воєнних дій). Вплив соціально-економічних і воєнних чинників на демографічну ситуацію та громадське

Аналітико-дослідницька діяльність

- Аналіз соціальних детермінант здоров'я та факторів ризику.
- Аналіз статистики захворюваності та смертності.
- Аналіз ключових демографічних тенденцій сучасної України та формулювання висновків.
- Порівняльний аналіз моделей систем громадського здоров'я (бюджетна, страхова, змішана).
- Критичний аналіз медіаповідомлень про вакцинацію, скринінг, «диво-засоби».

Практично-орієнтована діяльність

- Оцінювання ефективності профілактичних програм (вакцинація, скринінг).
- Моделювання поведінки щодо зниження ризиків у громаді.
- Розроблення пропозицій щодо збереження громадського здоров'я.

Комунікативна діяльність

- Робота в групах із представленням та обговоренням результатів.
- Порівняння підходів до організації громадського здоров'я.

Дискусійна та рефлексійна діяльність

- Дискусія: «Профілактика як стратегічний пріоритет держави».
- Обговорення впливу соціально-економічних і воєнних чинників.

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>здоров'я. Державна політика підтримки сім'ї як чинник демографічної стійкості. Взаємозв'язок громадського здоров'я, демографічної стабільності та добробуту суспільства. Роль особистої та громадянської відповідальності у їх забезпеченні.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Рефлексія власної ролі у підтримці громадського здоров'я. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Створення інфографіки або концептуальної моделі «Демографічні виклики України та шляхи їх подолання». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Узагальнення висновків щодо ролі громадського здоров'я у забезпеченні демографічної безпеки держави.
Розділ 4. Репродуктивне здоров'я та відповідальне батьківство		
<ul style="list-style-type: none"> - обґрунтовує важливість збереження українських суспільно-державних (національних) цінностей для забезпечення особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.1-3] - демонструє відповідальне ставлення до обрання рішень, які стосуються власного життя і здоров'я [12 СЗО 2.4.1-5] - прогнозує наслідки безвідповідальних статевих стосунків [12 СЗО 2.2.2-2] - аналізує та обґрунтовує альтернативи власних дій і рішень для забезпечення здорового способу життя, ураховуючи користь для себе та інших осіб [12 СЗО 3.1.1-1] - оцінює вагомість норм безпечної поведінки для власного життя, здоров'я, добробуту з урахуванням традицій, звичаїв, сучасних тенденцій як захисту власних інтересів, так і інших осіб [12 СЗО 3.3.2-2] 	<p>Поняття репродуктивного здоров'я Планування сім'ї як прояв зрілої життєвої позиції. Фактори впливу на репродуктивне здоров'я (медичні, психологічні та соціальні). Особиста відповідальність за репродуктивні рішення в контексті демографічної стійкості держави.</p> <p>Відповідальне батьківство Економічні та соціальні умови прийняття репродуктивних рішень. Механізми державної підтримки сімей та їх вплив на відповідальне батьківство. Баланс професійної самореалізації та сімейного життя. Роль соціальної підтримки у формуванні стабільності сім'ї.</p>	<p><i>Аналітико-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Аналіз репродуктивного здоров'я як складової громадського здоров'я та демографічного розвитку. – Визначення чинників, що можуть впливати на репродуктивні рішення молоді. – Аналіз причин відкладеного батьківства та тенденцій народжуваності. – Аналіз механізмів державної та соціальної підтримки сімей, зокрема тих, що виховують дітей з особливими потребами, та їх впливу на відповідальне батьківство. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Моделювання усвідомленого планування сім'ї з урахуванням ключових чинників. – Аналіз інформаційних матеріалів щодо профілактики інфекцій та вроджених вад розвитку. – Оцінювання рекомендацій щодо збереження здоров'я матері та дитини з позицій доказової медицини.

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> - визначає цінності та потреби, пов'язані з різними сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього[12 СЗО 4.6.1-1] - пояснює особистісну та суспільну цінність налагодження і підтримки стосунків, співпраці на принципах рівності, довіри та взаємоповаги[12 СЗО 4.7.1-1] 	<p>Виховання культури здоров'я в родині Народження дитини та перший рік життя як основа формування здоров'я. Етапи розвитку дитини. Роль сімейного середовища у фізичному та психоемоційному розвитку дитини. Роль національних традицій та сімейних цінностей та культурних норм у формуванні відповідального батьківства і культури здоров'я. Формування культури здоров'я в родині: безпечні звички та відповідальна поведінка. Усвідомлення батьківської ролі у створенні безпечного середовища розвитку дитини.</p>	<p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення ролі сімейних цінностей у формуванні відповідального батьківства та культури здоров'я. - Обговорення моделей відповідального батьківства в сучасному суспільстві. - Аргументований аналіз балансу між професійною самореалізацією та сімейним життям. <p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія: «Чи є рішення про народження дитини виключно особистим вибором?» - Обговорення впливу економічної стабільності на репродуктивні рішення. - Аналіз чинників сімейного середовища, що впливають на формування культури здоров'я. - Рефлексія особистої відповідальності за репродуктивне здоров'я. <p><i>Творча діяльність</i></p> <p>Створення міні-проєкту «Родинні традиції як ресурс збереження здоров'я».</p> <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення взаємозв'язку між репродуктивними рішеннями, культурою здоров'я, сімейною політикою та демографічною стійкістю держави.

Розділ 5. Система охорони здоров'я

<ul style="list-style-type: none"> - аналізує та моделює втілення у власне життя оптимальних стратегій безпечної поведінки для збереження власного життя та здоров'я, а також життя і здоров'я інших осіб у різних життєвих ситуаціях [12 СЗО 1.1.2-2] - аналізує та обґрунтовує альтернативи власних дій і рішень для забезпечення здорового способу життя, урахувавши користь для себе та інших осіб [12 СЗО 3.1.1-1] - оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1] - аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1] - розуміє і аналізує інформацію, записану (передану) в різний спосіб, виявляє приховану та очевидну інформацію [12 СЗО 4.2.1-3] - визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2] 	<p>Структура системи охорони здоров'я Система охорони здоров'я України. Рівні медичної допомоги. Первинна, вторинна та третинна допомога. Фінансування системи охорони здоров'я. Роль держави та органів місцевого самоврядування у забезпеченні доступності медичних послуг.</p> <p>Право людини на охорону здоров'я та медична етика Права громадянина України на охорону здоров'я. Міжнародні стандарти медичної допомоги. Гарантії доступу до медичних послуг. Права та обов'язки пацієнта. Інформована згода. Медична таємниця. Основи медичної етики. Баланс прав пацієнта і професійної відповідальності медичного працівника.</p> <p>Системи охорони здоров'я в умовах криз Реагування системи охорони здоров'я на надзвичайні ситуації та епідемії. Забезпечення безперервності медичної допомоги в умовах криз. Міжнародна співпраця у сфері охорони здоров'я.</p>	<p><i>Аналітико-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз структури системи охорони здоров'я України. - Дослідження моделей фінансування охорони здоров'я. - Аналіз медіаповідомлень щодо фінансування та доступності медичної допомоги . - Порівняльний аналіз сучасної та попередньої моделей охорони здоров'я України. - Дослідження ролі держави та місцевого самоврядування у забезпеченні доступності медичних послуг. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Моделювання маршруту пацієнта в системі охорони здоров'я. - Визначення прихованої та очевидної інформації в новинах або рекламних матеріалах про медичні послуги. - Аналіз кейсів щодо реалізації права на медичну допомогу. - Застосування прав та обов'язків пацієнта в конкретних ситуаціях (інформована згода, медична таємниця). <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення принципів справедливого розподілу медичних ресурсів. - Порівняння цінності системи охорони здоров'я на прикладах її доступності та фінансування. - Аргументована дискусія щодо ролі держави у фінансуванні медицини.
--	---	---

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>Медицина як професія та соціальна місія Медицина як система знань і практик у сучасному суспільстві. Галузі та розділи медицини, профілактичні та клінічні аспекти. Освіта і кар'єра у сфері охорони здоров'я. Місія та соціальна роль медичних працівників. Професійна відповідальність медичної діяльності.</p>	<p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія: «Чи може медицина бути повністю безкоштовною?» - Обґрунтування альтернативних моделей забезпечення доступності медичної допомоги з урахуванням їхніх переваг і ризиків. - Обговорення балансу між правами пацієнта і професійною відповідальністю медичного працівника. - Рефлексія особистої відповідальності за раціональне користування медичними послугами. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розроблення концепції «Ідеальна система охорони здоров'я». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення взаємозв'язку між системою охорони здоров'я, правами людини та соціальною стабільністю держави.
Розділ 6. Глобальні виклики та біоетичні межі сучасної медицини		
<ul style="list-style-type: none"> - обґрунтовує роль громадянської активності та оборонної свідомості для особистого та суспільного добробуту [12 СЗО 1.1.2-3] - визначає та пояснює інтереси людей з іншими переконаннями з питань збереження здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 1.2.2-1] - аналізує та обґрунтовує альтернативи власних дій і рішень для забезпечення здорового способу життя, ураховуючи користь для себе та інших осіб [12 СЗО 3.1.1-1] 	<p>Глобальні загрози здоров'ю населення Пандемії, антибіотико-резистентність, вплив змін клімату та урбанізації на здоров'я населення. Поняття біобезпеки. Здоров'я населення як ресурс розвитку держави та чинник національної і глобальної безпеки. Роль міжнародних організацій у сфері громадського здоров'я. Баланс прав людини і суспільної безпеки в умовах криз.</p>	<p><i>Аналітико-дослідницька діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аналіз впливу однієї глобальної загрози на громадське здоров'я (на вибір). - Аналіз можливостей і ризиків інноваційних медичних технологій (ШІ, цифровізація, генетичні технології). - Критичний аналіз медіаматеріалів щодо сучасних медичних технологій або глобальних загроз. - Аналіз підходів до ухвалення рішень у сфері охорони здоров'я з урахуванням прав людини, доказовості та суспільної відповідальності. <p><i>Практично-орієнтована діяльність</i></p>

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> - оцінює важливий вплив відповідальної поведінки на власні безпеку, життя, здоров'я і добробут тепер і в майбутньому [12 СЗО 3.3.2-1] - аналізує інформацію у різних медіа, зіставляє її та робить висновки щодо правдивості інформації з питань здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.2.1-1] - розуміє і аналізує інформацію, записану (передану) в різний спосіб, виявляє приховану та очевидну інформацію [12 СЗО 4.2.1-3] - визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2] 	<p>Інноваційні медичні технології в сучасному суспільстві Цифровізація охорони здоров'я. Електронні медичні системи. Штучний інтелект у діагностиці та лікуванні. Персоналізована медицина. Можливості та ризики впровадження інновацій у сфері охорони здоров'я.</p> <p>Біоетика та межі медичних втручань Біоетика як система моральних принципів у медицині. Правові та етичні аспекти медичних втручань. Репродуктивні технології як приклад сучасних біоетичних викликів. Баланс між науковим прогресом, правами людини та суспільними інтересами. Роль громадянської відповідальності у забезпеченні стійкості системи охорони здоров'я в умовах глобальних викликів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Аналіз етичних кейсів генетичного тестування чи редагування геному. - Оцінювання ризиків і переваг використання штучного інтелекту в медицині. <p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аргументована дискусія щодо біоетичних принципів у сучасній медицині з урахуванням альтернатив. <p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія: «Чи має наука право випереджати мораль?» - Обговорення балансу між правами людини та суспільною безпекою в умовах епідемій і криз. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Побудова сценаріїв розвитку медицини майбутнього з урахуванням глобальних ризиків, технологічних можливостей та етичних обмежень. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Формулювання аргументованої позиції щодо меж наукового прогресу в медицині з урахуванням прав людини та суспільної безпеки.

МОДУЛЬ 3. ДОБРОБУТ**Розділ 7. Кар'єра і підприємливість**

- прогнозує наслідки порушення правил техніки безпеки на робочому місці [12 СЗО 2.2.2-3]
- використовує підходи щодо уникнення небезпечного/шкідливого контенту і залучення до його поширення [12 СЗО 4.2.1-2]
- уміє розпізнавати приховану рекламу як комерційного, так і соціального характеру [12 СЗО 4.2.1-4]
- визначає довгострокові цілі, складає та корегує плани дій для досягнення успіху і добробуту в умовах невизначеності та непередбачуваності [12 СЗО 4.3.1-1]
- розпізнає і реалізує нові можливості власного розвитку в законний спосіб на основі самостійного аналізу досвіду та отриманих уроків [12 СЗО 4.3.1-2]
- визначає цінності та потреби, пов'язані з різними сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього [12 СЗО 4.6.1-1]
- визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2]
- пояснює особистісну та суспільну цінність налагодження і підтримки стосунків, співпраці на принципах рівності, довіри та взаємоповаги [12 СЗО 4.7.1-1]

Самопізнання і життєва стратегія

Життєва самоідентифікація. Сенс життя. Ідеали та світогляд. Самооцінка, сильні й слабкі сторони, інтереси, робочі стилі. Нахили і здібності. Зв'язок особистісних рис з кар'єрою і добробутом. Баланс добробуту і кар'єри. Професійне вигорання. Стресостійкість. Емоційний інтелект як чинник професійної взаємодії, лідерства та добробуту.

Кар'єрна грамотність

Вибір майбутньої кар'єри. Професії майбутнього. Ризики і можливості. Уміння критично оцінювати привабливість, стабільність і перспективність професій. Планування освітньо-професійного розвитку.

Стратегія розвитку, цілепокладання, ресурси, ризики, альтернативи. Самоаналіз власних ресурсів і бар'єрів. Особисті ризики, обмеження, можливості, внутрішня мотивація.

Ринок праці і професійна реалізація

Ринок праці і законодавство про працю. Права працівників, види зайнятості, укладання договорів, оплата праці, трудові гарантії. Побудова професійного

Аналітико-дослідницька діяльність

- Аналіз прикладів соціальних ініціатив (волонтерство, стартапи, громадські ініціативи) з позиції створення соціальної та економічної цінності.
- Дослідження вимог до різних професій.
- Аналіз форм особистої зайнятості (наймана праця, підприємництво, самозайнятість).
- Аналіз інформації про професії та освітні можливості з різних джерел, оцінювання її достовірності.
- Виявлення маніпулятивних прийомів у рекламі професій або бізнес-можливостей.

Практично-орієнтована діяльність

- Самоаналіз власних сильних і слабких сторін, ресурсів та обмежень в контексті професійного вибору.
- Моделювання довгострокових цілей і плану їх досягнення (освітньо-професійний маршрут).
- Розроблення та презентація міні-проекту «Моя ідея для громади» з визначенням ресурсів, ризиків і можливих джерел доходу.
- Обґрунтування фінансового рішення (доходи, витрати, ризики) у межах запропонованої ідеї.

Комунікативна діяльність

- Обговорення ролей у команді під час реалізації проекту.
- Презентація власної ідеї або освітньо-

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
<ul style="list-style-type: none"> - демонструє готовність виконувати різні командні ролі і завдання, об'єктивно оцінює власні сильні сторони, вміння, здібності щодо результативності командної роботи, зважаючи на обставини [12 СЗО 4.7.1-3] - розрізняє форми особистої зайнятості [12 СЗО 4.9.1-2] - розуміє, як формується винагорода за працю [12 СЗО 4.9.1-3] - пояснює добротину (волонтерську) діяльність як вияв соціальної відповідальності та суспільно-корисної діяльності [12 СЗО 4.10.1-1] - розробляє добротинні проекти щодо здоров'я, безпеки та добробуту [12 СЗО 4.10.1-2] - оцінює власні можливості, здібності, знання, вміння, ресурси, потреби та обмеження [12 СЗО 4.11.1-1] - аналізує пропозиції закладів освіти, критерії зарахування, аналізуючи різні джерела інформації [12 СЗО 4.11.1-2] - планує різні варіанти освітньо-професійного шляху на основі балансу власних ресурсів і цінностей, інформації щодо ринку праці, аналізуючи наслідки власних рішень [12 СЗО 4.11.1-3] - аналізує варіанти власних рішень без впливу упереджень щодо професій і гендерно- рольових моделей [12 СЗО 4.11.1-4] 	<p>бренду. Резюме, портфоліо, співбесіда. Цифрова репутація, медіаграмотність, професійна комунікація.</p> <p>Ініціативність і створення цінності Соціальні та економічні можливості і виклики сучасного суспільства. Ініціативність і підприємливість. Генерація ідей та оцінювання можливостей. Інструменти креативності. Оцінка реалістичності ідей. Ресурси для реалізації ідей. Особисті ресурси (вміння, знання, зв'язки, час), матеріальні, фінансові, організаційні ресурси.</p> <p>Реалізація ідей і соціальна відповідальність Створення цінності для інших (соціальні та економічні проекти). Спонсорство, меценатство, соціальна відповідальність. Соціальні проекти і волонтерство. Волонтерський рух в Україні. Підтримка осіб з особливими потребами та осіб з інвалідністю. Гуманне ставлення до живих істот. Залучення підтримки, колаборації, партнерів. Медіаграмотність для підприємливості. Перевірка джерел і розпізнавання маніпуляцій у рекламі та медіа про «легкий успіх».</p>	<p>професійного плану.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Взаємооцінювання ідей та стратегій розвитку. - Самопрезентація (професійний портрет і презентація ідей). <p><i>Дискусійна та рефлексійна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусія «Що означає створювати цінність?» Обговорення «Чому ініціативність важлива для успіху?» - Дискусія щодо балансу між особистими інтересами, добробутом і суспільною відповідальністю. - Рефлексія «Мої професійні ризики та можливості». - Самооцінювання готовності до освітньо-професійного вибору. <p><i>Творча діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Розроблення сценарію розвитку кар'єри в умовах невизначеності. - Створення узагальнювальної опорної схеми «Кар'єра і створення цінності». <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Презентація мініпроектів. - Самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання. - Узагальнення ключових понять розділу.

Розділ 8. Економіка і фінанси

- здійснює раціональний вибір матеріальних і культурних цінностей на основі їх впливу на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.5.1-1]
- здійснює раціональний вибір з урахуванням фізіологічних, соціальних, моральних і духовних потреб [12 СЗО 4.5.1-2]
- досліджує вибір матеріальних і культурних цінностей і критично оцінює їх вплив на здоров'я, безпеку та добробут [12 СЗО 4.5.1-3]
- визначає цінності та потреби, пов'язані з різними сферами життя, саморозвитку і самореалізації для створення моделі власного майбутнього [12 СЗО 4.6.1-1]
- визначає різницю між соціальною, культурною і економічною цінністю [12 СЗО 4.6.1-2]
- обґрунтовує фінансові рішення і моделює обачливу фінансову поведінку для досягнення цілей у законний спосіб на основі аналізу та застосування економічних знань [12 СЗО 4.9.1-1]
- розрізняє форми особистої зайнятості [12 СЗО 4.9.1-2]
- розуміє, як формується винагорода за працю [12 СЗО 4.9.1-3]

Основи економіки особистого життя
Основи економіки. Потреби і ресурси та вибір в умовах обмеженості. Матеріальні та нематеріальні цінності. Форми грошей у сучасній економіці: готівкові, безготівкові, електронні, цифрові активи. Переваги, ризики та особливості їх використання в особистих фінансових рішеннях.

Планування особистого бюджету
Структура особистого бюджету. Доходи і витрати: структура, стабільність, прогнозування. Формування особистого бюджету як інструмент фінансової відповідальності. Раціональний вибір і вплив споживчих установок та реклами на фінансові рішення.

Типи зайнятості і оплата праці
Типи зайнятості. Формування оплати праці (брутто і нетто). Податкова система і соціальні внески як механізм соціального захисту. Фінансова роль держави та особистої відповідальності у забезпеченні економічної стабільності.

Фінансова стратегія та довгострокове планування
Баланс сфер життя як чинник особистого добробуту і основа

Аналітико-дослідницька діяльність

- Аналіз впливу цінностей на довгостроковий добробут особи;
- Аналіз впливу споживчих установок і моделей споживання на довгострокову фінансову стабільність особи.
- Дослідження чинників формування доходів (податкова система, соціальні внески) та їх впливу на фінансову стійкість.
- Аналіз стратегій довгострокового фінансового планування та співвідношення ризику і доходності.
- Дослідження фінансових ризиків і способів їх мінімізації, зокрема через страхування та резервні фонди.

Практично-орієнтована діяльність

- Розроблення індивідуальної фінансової стратегії з урахуванням коротко- і довгострокових життєвих цілей.
- Моделювання формування резервного фонду («фінансової подушки безпеки»).
- Розв'язання ситуаційних задач щодо прийняття фінансових рішень в умовах обмежених ресурсів.
- Оцінювання доцільності використання страхових механізмів у різних життєвих ситуаціях.
- Опрацювання сценаріїв довгострокового накопичення коштів із використанням механізму складного відсотка; оцінювання впливу часу та регулярності внесків на зростання капіталу.
- Порівняння власних споживчих установок із моделями помірнього споживання та довгострокового інвестування.

11 клас. Очікувані результати навчання	Пропонований зміст	Орієнтовні види навчальної діяльності
	<p>фінансових рішень. Визначення життєвих пріоритетів, їх вплив на фінансові рішення. Формування коротко- і довгострокових фінансових цілей. Планування особистого бюджету відповідно до визначених пріоритетів.</p> <p>Інструменти фінансової стабільності Резервний фонд і «фінансова подушка» як механізм захисту від труднощів. Інвестиції як елемент особистої фінансової стратегії. Складний відсоток як інструмент довгострокового накопичення капіталу. Співвідношення ризику і доходності фінансових інструментів. Пенсійна система як елемент довгострокової фінансової безпеки.</p> <p>Фінансові ризики і механізми їх зменшення Оцінювання фінансових ризиків (шахрайство, кредити, онлайн-сервіси). Механізми мінімізації фінансових ризиків. Високоризиковані фінансові інструменти та фінансові пастки. Страхування як інструмент управління ризиками. Баланс між вартістю страхування і рівнем захисту. Захист персональних даних у фінансових операціях. Формування відповідальної фінансової поведінки як складової життєвої стратегії та довгострокового добробуту.</p>	<p><i>Комунікативна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Аргументоване обговорення ролі держави та особистої відповідальності у забезпеченні фінансової стабільності. - Дискусія: «Чи завжди зростання споживання є показником фінансового благополуччя?» - Обговорення впливу реклами та інформаційного середовища на фінансові рішення. <p><i>Дискусійна та рефлексивна діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Обговорення ситуацій фінансових рішень із різними рівнями ризику. - Обговорення балансу між поточним споживанням і довгостроковими накопиченнями. - Рефлексія власних фінансових пріоритетів і життєвих цінностей. <p><i>Підсумкова діяльність</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Узагальнення ключових понять розділу. - Розроблення та презентація індивідуальної моделі фінансової стратегії, спрямованої на досягнення стабільності та життєвого балансу. - Обговорення та оцінювання представлених фінансових стратегій за визначеними критеріями. - Самооцінювання фінансової компетентності.

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

1. Принципи і ознаки адекватного оцінювання

В основу оцінювання навчальних досягнень учнів за модельною програмою покладено такі принципи:

- Мотивація – наголос на позитиві і підтримці впевненості у своїх здібностях і можливостях
- Індивідуалізація – порівняння результатів з власними попередніми досягненням
- Суб'єктність – самооцінка і участь у визначенні індивідуальних цілей навчання
- Триангуляція – здійснювання оцінювання щонайменше трьома суб'єктами: учителем/вчителькою, самим учнем, однокласниками

Адекватне і мотивуюче оцінювання навчальних досягнень учнів має такі ознаки:

- містить у своїй основі чіткі і зрозумілі вимоги до навчальних результатів;
- дозволяє легко досягти і перевищити ці результати;
- дає змогу показати свої досягнення різними способами;
- заохочує учнів апробувати моделі поведінки без ризику отримати за це негативну оцінку;
- розвивати позитивне ставлення до самого себе, впевненість у своїх здібностях і можливостях;
- використовує самооцінку і взаємну оцінку, як важливий елемент навчання;
- надає зворотний зв'язок учням/ученицям і вчителю/вчительці.

2. Як обирати інструменти оцінювання

Існує велика кількість інструментів, які можна використовувати для оцінки компетентності учнівства на рівні детермінант поведінки (знань, ставлень, умінь і поведінки). Застосовуючи ці інструменти для оцінки рівня і змін у цих складових поведінки, потрібно враховувати наступне:

1. Використання тільки одного з інструментів не дає змоги зробити висновок про вплив навчання на всі складники поведінкової компетентності учнів. Тому варто застосовувати не менше чотирьох інструментів, кожен з яких є найбільш адекватним для оцінки відповідного об'єкта знань, ставлень, умінь, намірів і поведінки.

2. Одні види інструментів краще підходять для оцінки знань, другі — для оцінки ставлень, треті — вмінь або поведінки
3. Щоб зробити адекватні висновки, дуже важливо отримувати інформацію від різних груп (суб'єктів оцінювання): вчителів, самих учнів, їхніх ровесників та інших осіб. Кожна така група може мати дещо різні погляди на те, що є ефективними поведінковими навичками, що впливає на зміну поведінки або як саме інтерпретувати різні уявлення. Облік інформації з різних джерел є класичною вимогою сучасного оцінювання (так званий триангуляційний метод підвищення надійності). Сучасна концепція оцінювання передбачає, що тільки 20 % оцінки здійснює вчитель/вчителька, 50% — учень/учениця, а 30 % відбувається через взаємооцінювання однолітками.

Наведена нижче таблиця ілюструє найчастіше використовувані інструменти оцінювання та їх релевантність для оцінки знань, умінь, ставлень і поведінки. Великий знак «X» означає, що інструмент є найбільш корисним для оцінки відповідної складової поведінкової компетентності, а знак «x» — що він просто корисний.

Вид інструменту оцінки	Важливість для оцінки			
	Знання	Уміння	Ставлення	Поведінка
Закриті запитання	X	x	x	X
Відкриті запитання	X	x	x	
Шкали		x	X	
Поведінкові наміри				X
Інтерв'ю	X	x	X	
Рольові ігри і моделювання	x	X	x	
Спостереження	x	X	x	X
Дебати	x	X	x	X
Презентації, проекти	x	X	x	X
Творчі методи, або такі що стимулюють активність	x	X	X	

3. Деякі ресурси для фахової підготовки і підвищення кваліфікації вчителів

Міністерство освіти і науки України, своїми листами¹ рекомендувало для практичного використання такі курси фахової підготовки педагогічних працівників з питань соціальної і здоров'язбережувальної компетентності.

¹ Лист МОН України від 23.05.2019 №1/11-4833 щодо використання освітніх ресурсів для компетентнісного навчання учнів і післядипломної підготовки педагогічних працівників

- онлайн-курс «Основи здоров'язбережної компетентності» (дистанційна форма навчання, обсяг 60 год., <http://multycourse.com.ua/ua/>);
- онлайн-курс з розвитку психосоціальних компетентностей «Вчимося жити разом» (дистанційна форма навчання, обсяг 30 год., <http://lt.multycourse.com.ua/ua/>)

В результаті успішного проходження курсів, педагогічний працівник отримує відповідний електронний документ. Навчання за зазначеними онлайн-курсами безкоштовне.

Для врахування навчання за онлайн-курсами у підвищення кваліфікації, бажаючі можуть отримати сертифікат, оформлений у повній відповідності до вимог Порядку, затвердженого Постановою КМУ² (включаючи роз'яснення МОН України³). Для цього треба зареєструватися в онлайн-системі адміністрування підвищення кваліфікації <http://appk.com.ua/> і завантажити у свій особистий електронний документ про проходження онлайн-курсу.

Лист МОН України від 14.08.2020 №1/9-436 щодо створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)

² Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800

³ Лист МОН України від 04.03.2020 №1/9-141 щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти